

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ČESKÝCH DĚJIN

Bakalářská práce

Vojtěch Veselý

**Mikrohistorická sonda : osudy
“agenta-chodce” Vojtěcha Kučery**

**The life of secret agent Vojtěch Kučera:
microhistorical study**

Praha 2014

Mgr. Kamil Činátl, Ph.D.

Děkuji vedoucímu práce a svým blízkým za trpělivost, podporu a pomoc.

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Jméno Příjmení

Abstrakt

Tato bakalářská práce představuje osudy Vojtěcha Kučery, agenta-chodce, který v letech 1946 – 1954 podnikl nejméně dvacet šest nelegálních přechodů Československých hranic, než byl při svém posledním přechodu chycen a v roce 1955 odsouzen za velezradu a vyzvědačství k dvaceti pěti letům vězení.

V první části práce jsou na základě informací, které byly zachyceny ve svazcích Stb, ve vzpomínkách rodiny a ve filmu *Agent K vypovídá* konstruovány a následně dekonstruovány tři různé verze příběhu Vojtěcha Kučery.

V druhé části práce je představeno několik mikrohistorických sond, skrze které se snažíme přiblížit se myšlení, jednání a motivacím Vojtěcha Kučery.

Klíčová slova

mikrohistorie, agent-chodec, kurýr, protikomunistický odboj, třetí odboj, 40. léta, 50. léta, tajné služby, špionáž, StB

Abstract

This thesis intends to introduce the life story of Vojtěch Kučera, „agent-walker“, who undertook at least twenty-six illegal border crossing across Czechoslovakia border during the years 1946 – 1954. During his last illegal border crossing he was caught, accused of espionage and then sentenced to 25 years imprisonment in the year 1955.

The first part of the thesis is based on three variations of Kučera´s life story. These three stories are constructed (and later deconstructed) by using informations from family memories, Kučera´s statement as well as from the film *Agent K vypovídá*.

The second part of the thesis is based on several microhistorical probes. By using microhistorical analysis we aim to understand Kučera´s thinking, behaving and motivations.

Key words

microhistory, secret agent, messenger, resistance movement, cold war, the Forties, the Fifties, secret service

Obsah

Úvod	7
1 Teoretická východiska	10
2 Kritické zhodnocení pramenů	12
3 Tři příběhy	15
3.1 Příběh prokurátorův	15
3.2 Příběh dokumentaristův	22
3.3 Příběh badatelův	26
4 Porovnání příběhů	40
4.1 Pozadí <i>Příběhu vyšetřovatelova</i>	40
4.2 Pozadí <i>Příběhu dokumentaristova</i>	41
4.3 Pozadí <i>Příběhu badatelova</i>	44
5 Mikrohistorické sondy	47
5.1 Vztah ke zbraním	47
5.2 Šmelinář a prospěchář?	51
5.3 Gertruda Holly	52
Závěr	55
Přílohy	60

Úvod

Tato práce se zabývá životními osudy Vojtěcha Kučery, člověka, jehož příběh už byl dvakrát odvyprávěn, a přece stojí za to ho podat ještě jednou.

Vojtěch Kučera byl převaděčem a kurýrem (v řeči československé rozvědky agentem-chodcem) tří západních zpravodajských služeb, který v letech 1946–1954 mnohokrát ilegálně překročil československé hranice, aby plnil kurýrní úkoly či převáděl uprchlíky na Západ. Byl chycen po osmi letech, v září 1954, a odsouzen za velezradu a vyzvědačství k 25 letům těžkého žaláře.

První ze tří v této práci zachycených příběhů vytvořila a zaznamenala Státní bezpečnost svým vyšetřováním celé rozsáhlé Kučerovy činnosti. Tento příběh omšelých svazků a protokolů je nejširší a nejméně se podobá klasickému vyprávění. Výsledky několikaměsíčního vyšetřování byly shrnuty v několika dokumentech předložených soudu. A právě tento obrazem Vojtěcha Kučery určený pro soudní líčení podáme v první části.

Druhý příběh je nejkratší a nejkompaktnější. Jedná se o středněmetrážní dokumentární film *Agent „K“ vypovídá*, který byl natočen na námět příběhu prvního, a přesto je dostatečně svébytný, aby mělo význam zabývat se jím samostatně.

A konečně třetí příběh. Příběh náš, příběh dnešní doby, vedený touhou dozvědět se, jak se to stalo doopravdy.

Čtenář tedy promine, že některé informace se tak možná dozví hned natřikrát. Nicméně opakování je matka moudrosti, zvláště když každé opakování je trochu jiné a právě z pozorování těchto změn se možná nakonec dozvíme nejvíce.

V závěru práce podnikneme několik malých mikrohistorických sond, pomocí

nichž se pokusíme některým motivacím a jednáním Vojtěcha Kučery porozumět lépe, než by bylo možné klasickým historickým vyprávěním.

Před tím ale, než začneme tyto tři příběhy Vojtěcha Kučery vyprávět, musíme si položit základní otázku: Proč by nás vlastně jeho osudy měly zajímat? Proč na něj vzpomínat? Odpověď na tuto otázku není samozřejmá a může se lišit vzhledem ke kontextu, v jakém je položena. Může jí být prosté „faktožroutství“ – postoj, že cokoli, k čemu existují prameny, by mělo být zpracováno, popsáno, zařazeno. Tento přístup možná uspokojí některé historiky, statistiky či sociology, ale nikoho dalšího asi nezaujme.

Jiným důvodem vyzvednutí a oprášení těchto minulých událostí může být zaplnění bílého místa paměti – přičemž evidentně nepůjde o paměť národní (na to není příběh Vojtěcha Kučery dostatečně významný a v případě „velké“, sdílené paměti by bylo vhodnější metaforou vnímat náš příběh spíše jako *přílohu dalšího střípku* do skládačky tvořenou v tomto případě množstvím jednotlivých osudů agentů-chodců), ale spíše paměť rodinnou (právě potřeba vnučky Vojtěcha Kučery dozvědět se více o životě svého dědečka vedla ke vzniku této práce).

Dalším důvodem může být využití příběhu pro nějaké současné záměry, například ideologické. S tím se také často pojí určitá míra aktualizace příběhu, aby lépe odpovídal dnešnímu zadání. Přesně tímto způsobem a z tohoto důvodu vznikl již zmíněný propagandistický snímek *Agent „K“* vypovídá, který nabádá diváky k bdělosti. Film sice zpracovává materiál sedm let starý, ale tváří se aktuálně.¹ Úvodní a závěrečné slovo, které film hezky rámuje, pak přímo tematizuje samotný akt vyprávění a závěrečnou větou upomíná, proč, alespoň v roce 1960, vzpomínat, vyprávět a pamatovat si:

¹V úvodu vtahuje do časoprostoru děje: „Jsme na berlínské sektorové hranici u Brandenburské brány. Je patnáctého září.“ Ovšem rok události (ta, kterou film zobrazuje, se odehrála roku 1954, film však vznikl roku 1960 a šel do kin o rok později) zazní až v závěru filmu a jen tak mimochodem. I samotný přechod hranic je zasazen do současnějších reálií. Doba *Krále Šumavy* je pryč: vřesoviště nahradily automobily, převaděče a pašeráky zas agenti vypadající jako „obchodníci, turisté, úředníci“. Éra agentů-chodců zkrátka pominula a film jasně odkazuje na tzv. bílé linky, tedy (polo)legální způsoby přechodu hranic, např. využíváním diplomatických vozů pro přepravu lidí a materiálů. (Ostatně epizoda „Bílé linky“ z Třiceti případů Majora Zemana se odehrává právě v roce 1961 v Berlíně, přestože místo agentů se zabývá spíše zkrachovalými šlechtici.)

(úvodní slovo filmu)

„Berlín, Kurfürstendamm, Západní sektor. Odtud přicházejí. Nenápadně, jako obchodníci, turisté, úředníci. Příběh jednoho z nich vám budeme vyprávět.“

(závěrečné slovo)

„Vyšetřování skončilo. Byl podepsán poslední protokol. Tak byl uzavřen případ agenta Vojtěcha Kučery. Ale nezapomeňte, že odtud přicházejí další. Stejně nenápadně jako obchodníci, turisté, úředníci. Američtí a němečtí generálové, kteří připravují proti nám novou válku prohlašují denodenně: ‚Potřebujeme špi-onáž a budeme v této činnosti pokračovat. Potřebujeme špiony.‘ Proto jsme vám vyprávěli příběh jednoho z nich.“

Než se ale sami vrhneme do vyprávění tohoto „špionážního trháku“, bude vhodné vytyčit si nějaká teoretická východiska.

Kapitola 1

Teoretická východiska

Inspirován Derridovou tezí, že dějiny mimo texty neexistují a texty nemají vztah ke skutečnosti, nýbrž jsou subjektivními jazykovými konstrukcemi historiků, napsal Hayden White v roce 1978, že „Historická vyprávění jsou verbálními fikcemi, jejichž obsah je stejně tak vynalézán jako nalézán a jejichž formy mají více společného se svými protějšky v krásné literatuře než s přírodovědnými studiemi“¹

Také my jsme v úvodu slíbili, že budeme vyprávět příběh Vojtěcha Kučery a to rovnou třemi různými vypravěči. Předkládáme tedy náš příběh podobně, jako spisovatel předkládá román, ve kterém nechá každou kapitolu vyprávět jinou postavu. Každá z nich vypráví příběh z jiného úhlu a čtenář může jen doufat, že na konci knihy mu jednotlivé části mozaiky zapadnou do sebe a on příběh pochopí.

Ovšem není pochopení příběhu pro naší práci příliš malým cílem? V čele našeho bádání by totiž neměl stát jen příběh (či jeho různé verze), nýbrž i sama postava Vojtěcha Kučery, člověka, který ve své době žil a jednal sám za sebe. Všechny snahy o rekonstrukci postavy Vojtěcha Kučery budou vždy jen dalšími verzemi příběhu. Místo toho se můžeme pokusit Vojtěchovi Kučerovi, jeho způsobu myšlení, jednání a motivacem *přiblížit*, k čemuž by nám měla posloužit

¹White, Hayden 1982, cit. in Třeštík et al. (2003), s 202

mikrohistorická analýza.

Mikrohistorická analýza si klade za cíl rekonstruovat životní zkušenost konkrétního člověka, ve vší komplexitě jeho sociálních vztahů. Jak ji charakterizuje jeden z jejich hlavních reprezentantů, Carlo Ginzburg, spočívá v analyzování „úzce ohraničených fenoménů takřka pod lupou“² přičemž předmětem výzkumu bývají obvykle tzv. *neobvyklé normality*, neboť právě zachycení *ne-normálna* nám může posloužit k tomu, abychom se mohli dozvědět něco o podstatě *normálna*.³ Odchyłky od normy a rozpory a nedorozumění jsou zároveň užitečnými indiciemi i při samotné analýze⁴, neboť pomáhají dokreslovat mnohohrstevnost popisované reality a tak přispívají k její plasticitě. Jako jedním z dalších nástrojů umožňujícím mikrohistorii popsat plasticitu skutečnosti je použití tzv. *zhušťeného popisu*, při kterém se snažíme dobrat rozvrstvené hierarchie významových struktur, v jejichž rámci dochází k produkci, vnímání a interpretování jevů, které sledujeme.⁵ Detailní analýza zdánlivě okrajových jevů tak pro nás představuje vstupní bránu do světa pavučiny významů, do kterých jsou ti, které se snažíme skrze mikrohistorickou analýzu pochopit, zapleteni.

²Ginsburg 1993 cit in BENSÁ (2019), s 5

³Třeštík et al. (2003), s 205

⁴BENSÁ (2019), s 6

⁵Geertz et al. (2000), s 17

Kapitola 2

Kritické zhodnocení pramenů

Stěžejním pramenem pro příběh vyšetřovatelův jsou pro nás jednoznačně svazky, které o Vojtěchu Kučerovi vedla StB. Příběh vyšetřovatelův vychází především z žaloby, kterou na Vojtěcha Kučeru vznáší prokurátor a soustředí se na ty části výpovědi obžalovaného, ve kterých je možné ho obvinít ze zločinu či poukázat na jeho pokřivený charakter. Vyprávíme-li příběh vyšetřovatelův, nemusíme se snažit ve svazcích číst mezi řádky, naopak, rétorika svazků pro nás představuje materiál, se kterým můžeme pracovat bez dalších úprav.

Naopak při vyprávění příběhu badatelova přistupujeme k informacím popsaným ve svazcích kriticky. Hlavní část svazků tvoří výpovědi Vojtěcha Kučery. Co to pro nás ale znamená, mluvíme-li o „výpovědi Vojtěcha Kučery“? Výpověď obviněného byla jednak prostředkem, skrze který se snažili vyšetřovatelé podat o obviněném co nejúplnější obraz, který by vykresloval jeho zločiny, výpověď ale také představovala výkaz o činnosti vyšetřovatelů, bylo tedy v jejich zájmu, odvést *dobrou* práci nehledě na to, jestli byl obviněný ochotný spolupracovat. Jak vzpomíná Ota Rambousek, „O jednom spoluvězni na vazbě si poznamenal: *"Psal si sám protokol, to bude asi pěkná kurva."*¹. Aktivní psaní protokolu se tedy mezi vězni pokládalo za přílišnou spolupráci s vyšetřovateli, naopak pasivní rezistence, nechat je tam napsat co si chtěli, byla vlastně známkou odporu. Karel

¹Rambousek (1999), s. 125

Vysloužil zase vzpomíná na podepisování stránek z výsledků takto: „*Při výsleších psal vyšetřovatel na stroji, napsané listy ukládal do zásuvky. Pak nastal výslech, kdy medově řekl: „Teď si to podepíšeme“. Předkládané listy byly jiné než ty z výsledku. Každý list držel za okraj a je nemyslitelné, že by měl někdo odvahu žádat o pár minut k přečtení. Riskoval by, že mu ranou zezadu uletí hlava. Bylo slyšet dýchání šelmy v zátylku.*“²

Na druhou stranu, v případě Vojtěcha Kučery nešlo o inscenovaný proces, StB od něj nepotřebovala jakékoli doznání, chtěla informace, chtěla se dozvědět *pravdu*. Dá se tedy předpokládat, že fakta, předkládané ve výpovědi budou poměrně důvěryhodná. Čteme-li tedy výpověď Vojtěcha Kučery, můžeme k ní přistupovat spíše jako k dramatu, ve kterém obě strany – vyšetřovatelé i obviněný – snaží plnit role, které jim byly dány. Jako by zde existovala určitá dohoda o přistoupení na stejnou rétoriku, stejná pravidla hry. I u momentů, kdy do daných replik vstoupí náznak dialogu („Mluvím pravdu“ /usvědčen ze lži/ „Dobře, lhal jsem, protože... ale teď už mluvím pravdu“) musíme zvažovat, nejedná-li se jen o další „hru“, nebo jsme se opravdu dostali na stopu skutečnému dialogu, *vyjednávání*, které se může stát klíčem k pochopení skutečných motivací obviněného³? Pro vytvoření pravděpodobného příběhu nám ale nejvíc poslouží porovnávání různých verzí výpovědí (od nesmírně podrobných a poutavých popisů jednotlivých přechodů hranic přes ideologicky zabarvené věty v poslední verzi výpovědi až po zaznamenané odpovědi na otázky, které zaznívají z pléna při samotném soudním přelíčení), kdy skrze sledování jejich rozporů i podobností stejně tak jako skrze sledování odlišností Kučerových výpovědí od výpovědí jeho bývalé manželky a dcery můžeme pomalu sestavovat obraz, který nám vyznívá nejpravděpodobněji.

Dalším pramenem, který nám posloužil při vytváření příběhu byly vzpomínky Anny, vnučky Vojtěcha Kučery. Jednalo se o vzpomínky zprostředkované, neboť ona sama se narodila až po jeho smrti.

Posledním pramenem, ze kterého jsme čerpali při vyprávění filmového pří-

²Vysloužil (2010), s 61

³(BENSA (2019), s 11 – 12)

běhu je samotný film *Agent K vypovídá*, jehož kritická analýza je více popsána v kapitole 4.

Kapitola 3

Tři příběhy

3.1 Příběh prokurátorův

Obviněný:

„Kučera Vojtěch, narozený 20. 4. 1908 v Liberci, české národnosti, československý státní příslušník, rozvedený, povoláním obchodní zástupce, bezpartijní.

Školní vzdělání: 5 tříd obecné školy, 4 třídy reálného gymnázia.

Otec, Josef Kučera, obuvník v penzi

Matka: Anežka Kučerová, roz. Hubková, pracuje v domácnosti

Býv. Manželka: Marie Kučerová, roz. Kunešová.

Děti: Alena Kučerová, studující, Josef Kučera, školák.

Náboženství: českobratrské.

Majetkové poměry: nemajetný.

Dřívější tresty: dosud netrestán.

Bydliště: Praha XIX., Na dlouhém lánu č. 4

Posledně bytem: Mnichov 13, Hiltenspergerstrasse 19.

Zatčen: 16. Září 1954.

Totožnost zjištěna.“

¹

¹ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 396

„V době od podzimu 1947, kdy uprchl ilegálně do záp. Německa, až do svého zatčení v září 1954 se spolčil se zrádnou emigrantskou skupinou býv. Generála Moravce, s anglickou a americkou rozvědkou, jejichž společným cílem je zničení lidově demokratického zřízení v ČSR. Jako jejich zaverbovaný agent, vyškolený ve špionážním kursu v Londýně, vybaven falešnými doklady, plnil na území ČSR k dosažení tohoto cíle špionážní úkoly, zejména:

- 1. Otypoval nepřátelským rozvědkám celou řadu osob, vhodných pro špionážní činnost proti ČSR, některé z nich se pokoušel sám zaverbovat a podplukovníkovi Horáčkovi po zaverbování předal špionážní úkoly“*
- 2. Přinesl ze zahraničí vysílačku a šifrovací pomůcky, které ukryl blíže Prahy a plánek místa předal cizí rozvědce*
- 3. Převedl ilegálně z ČSR člena protistátní organizace Kočicu a další nepřátelské elementy V. Boška, Karla Urbana, Ing. Kaplánka a jiné do záp. Německa, kde je předal nepřátelským rozvědkám*

Tedy jednak se pokusil zničit lidově demokratické zřízení republiky, které je zaručeno ústavou, a pro takový čin vešel ve styk s cizí mocí, jednak vešel ve styk s organizací, jejíž účelem je vyzvídat státní tajemství, státní tajemství vyzvídal a v úmyslu podporovat její snahy tohoto činu se dopustil způsobem zvláště nebezpečným, výdělečně a takový čin páchal po delší dobu.

Tím spáchal

- 1. Velezradu podle § 78, odst. 1, 2, písm. B/ tr. Z.*
- 2. Vyzvědačství podle § 86, odst. 1, 2, písm. c/, odst. 3, písm. c/. e/ tr. Z.“*

2

V letech 1945 – 1947 působil obviněný jako národní správce textilní továrny Meinel-dědicové ve Velkém Březně nad Labem. *„Jako národní správce se snažil ovlivňovat tamní zaměstnance tím, že jim dával různé věci, jako látky, aby*

²ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 423 – 424

si je tak získal na svou stranu a tak mohl postupovat proti členům KSČ, kteří jej chtěli v jeho machinacích odhalit. Byl členem soc. dem. a to pravičák. Jeho poměr k práci byl naprosto záporný, neboť neměl zájem o práci a snažil se dělat ze sebe kapitalistu, který žije z práce dělníků, ale na druhé straně se choval vůči dělníkům kamarádsky, jak již shora uvedeno, aby měl mezi nimi přívržence. Udržoval styky s více ženami, hlavně s vdanými a rozbil několik manželství. Také hodně vyhledával ženy německé národnosti.“³

V roce 1945 obviněný navázal milostný poměr se svou zaměstnankyní Giselou Patzeltovou. V roce 1946 byla Patzeltová odsunuta do Německa, Kučera s ní však nadále zůstal ve styku nedbaje na svou rodinu.

Obviněný dále „nedbal na vázané hospodářství, rozprodával různým kapitalistickým podnikatelům bez bodového krytí za vysoce předražené ceny desetitisíce metrů kvalitních látek za statisíce Kč a značně tak poškodil čs. Hospodářství. Když tato jeho šmelinářská činnost byla v roce 1947 odhalena a bylo mu tak nemožněno žít na úkor pracujících, rozhodl se z obav před potrestáním uprchnout do západního Německa.“⁴ V říjnu 1947 obviněný odjel do Železné Rudy a v prostoru Špičák přešel státní hranici. V Bavorsku byl zadržen tamním příslušníkem a posléze odsouzen za přechod státních hranic na čtyři měsíce do vězení. Po propuštění obviněný odjel za Patzeltovou do Volkmansdorfu.

V letech 1948 – 1949 obviněný pobýval v západním Německu a během tohoto období podnikl několik ilegálních cest do Československa.

„Po několika měsíčním pobytu v západním Německu byl obviněný v polovině února 1948 prostřednictvím býv. nacistického velkostatkáře v Čisté u Rakovníka Alexandra von Croye seznámen ve Volkmansdorfu s agenty některé z amerických rozvědek Guthnerem a kpt. Americké armády Nielsenem. V rozhovoru s nimi se obviněný pochlubil, že zná jednoho vysokého důstojníka ČSA a dva příslušníky pohraniční stráže na našich západních hranicích. Jako nepřítel lidově-demokratického řádu v naší vlasti ochotně souhlasil s výzvou Nielsena, aby odešel do ČSR získat tyto osoby ke špionážní spolupráci s americkou rozvědkou.“

³ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 425

⁴ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 429

⁵ V únoru 1948 tak obviněný ilegálně přešel hranice v prostoru Vies. V Praze obviněný navštívil důstojníka ČSA plk. Cignu a neúspěšně se ho pokoušel získat pro špionážní činnost. Na své zpáteční cestě do záp. Německa s sebou obviněný převedl přes hranice „*odhaleného konfidenta gestapa jistého Boška, který měl mít na svědomí celou řadu životů z doby okupace*“ ⁶ , kterému hrozilo v ČSR zatčení.

V dubnu 1948 překročil obviněný opět ilegálně hranice v prostoru Planá odjel do Prahy, kde žil u své rodiny do července 1948. Na své zpáteční cestě obviněný převedl do záp. Německa bývalého velkoobchodníka s textilem Václava Urbana a za 50 000 Kč i Ing. Kapláňka z Prahy.

Začátkem zimy 1949 v uprchlickém táboře IRO v Murnau obviněný navázal styky s dalšími agenty americké rozvědky CIC, uprchlými zrádci Leopoldem Lukašíkem, ing. Aubrechtem a dnes již zatčeným agentem Josefem Černouškem. Na Lukašíkův a Aubrechtův pokyn odešel v dubnu 1949 opět do Československa za účelem zkontaktování jistého muže v Turnově ve věci umístění vysílací stanice a převedení Aubrechtova tchána do západního Německa. „*Přes veškeré úsilí, které při cestě vyvinul se mu úkoly nepodařilo splnit.*“ ⁷

V květnu 1950 byl obviněný kontaktován agentem anglické výzvědné služby bývalým majorem ČSA uprchlým zrádcem Jaroslavem Stuchlým přezdívaným Bill, se kterým poté obviněný navázal spolupráci.

„*V červnu a červenci 1950 byl Kučera vyslán do zvláštní špionážní školy IS v Londýně (...)* V tomto kurzu špiónů a diversantů byl k plnění svých zločineckých úkolů připravován i v tzv. osvětově-politické výchově, ve které byli účastníci kurzu uprchlými zrádci z ČSR s profesionálními agenty IS seznamováni s úkoly nepřátelských rozvědek, pracujících proti naší vládě. Cílem těchto výzvědných služeb je pomoci ke zničení lidově-demokratického zřízení v naší zemi a připravovat cestu k nové světové válce. S tím obviněný jako zarytý nepřítel moci lidu v naší zemi plně souhlasil a snažil se k dosažení tohoto cíle svými silami přispět.“ ⁸

Po návratu ze špionážního kurzu do západního Německa byl obviněný v srpnu

⁵ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 430

⁶ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 442

⁷ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 442

⁸ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 431

1950 vyslán Stuchlým jako vyškolený špion s ozbrojeným doprovodem do ČSR. Tato špionážní výprava se však nakonec kvůli střelbě na hranicích neuskutečnila. Rovněž druhý pokus o překročení hranic skončil nezdarem a pro tento nezdár s obviněným orgány anglické rozvědky přerušily další styky.

V letech 1951 – 1952 obviněný spolupracoval s rozvědkou zrádného bývalého generála Moravce skrze osobu agenta přezdívaného Jim. *„Za tuto zradu dostával měsíčně od června 1951 do prosince 1952 pravidelně 350 DM. Později mu jako zkušenému a osvědčenému špionu byl žold zvýšen na 420 DM.“*⁹

*„Jako placený agent této špionážní organizace vykonal Kučera během roku 1951 a 1952 celkem 5 špionážních cest do Československa s nepřátelskými úkoly, které ve své snaze co nejvíce poškodit Československou republiku a prospět jejím nepřítelům plnil s nejvyšší horlivostí.“*¹⁰

První cestu obviněný podnikl v červenci 1951, kdy překročil spolu s dalším, dnes již odsouzeným agentem Fuchshuberem hranici v prostoru Kittsee. V rámci této cesty se obviněný skrze osobu Emílie Skopalové z Přerova snažil získat jisté dva muže pro špionáž. To se však obviněnému nepodařilo, tak se druhého dne spolu s Fuchshuberem vrátili přes Kittsee zpět na hranice.

Na svou druhou špionážní výpravu byl obviněný poslán koncem září 1951. Po překročení hranic v prostoru Kittsee se obviněný měl spojit se členy luhačovické protistátní organizace a nabídnout jí výpomoc. To se však obviněnému nepodařilo, neboť tato organizace již byla rozmetána. Obviněný proto zkontaktoval faráře Tichého z Moravského Písku, který měl být s členy organizace ve spojení. Na farářův popud tak s sebou obviněný při své zpáteční cestě do záp. Německa vzal jednoho z členů této organizace, zrádce Rudolfa Kočicu, kterému hrozilo zatčení. Spolu s Kočicou převedl obviněný za odměnu 1500 DM přes hranice také rodinu uprchlíka Kalkuse z Prahy.

V květnu 1952 obviněný přešel přes NDR do Československa, kam byl Jimem a bývalým majorem ČSA Bělešem poslán do Lipníka nad Bečvou, aby získal pro spolupráci podplukovníka ČSA Vladimíra Horáčka. Horáčkovi obviněný předal

⁹ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 431

¹⁰ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 432

mikrofilm s úkoly pro špionážní činnost.

Další špionážní cestu podniknul obviněný v červenci 1952, kdy měl za úkol převést do záp. Německa rodinu uprchlého zrádce ing. Kubíka z Prahy, o kterou měl jistý muž z Moravcovy skupiny zvláštní zájem. Tento úkol obviněný splnil, rodinu převedl přes Dolní Mikulášovice a za převedení dostal 200 DM.

V srpnu 1952 dostal obviněný další úkol, a sice umístit balíček se zprávami do mrtvé schránky na dětském hřišti v Hradešínské ulici v Praze. Tuto cestu však pro své onemocnění obviněný nakonec nepodniknul.

Na další cestu se obviněný dostal až koncem října 1952, kdy byl poslán zakopat v blízkosti Prahy tři balíčky s vysílacími zařízeními a dalším špionážním materiálem. Zároveň byl obviněný požádán Dr. Boreckým ze Svobodné Evropy o převedení jeho snoubenky Květy z Prahy do západního Německa. Obviněný zakopal balíčky u Lhoty nad Labem a vrátil se zpět do západního Německa, kde agentovi Jimovi, jež ho pověřil, předal nákres místa úkrytů špionážních materiálů. Převest snoubenku Dr. Boreckého se mu však pro její nesouhlas nepodařilo.

V průběhu roku 1953 obviněný neabsolvoval žádnou cestu do Československa a plnil své špionážní úkoly mimo území ČSR. Byl zaúkolován, aby naverboval další spolupracovníky do služeb nepřátelské rozvědky z řad jugoslávských loďařů a bavorských občanů žijících poblíž hranic. Tato jeho mise však byla bez úspěchu a počátkem roku 1954 obviněnému přestala Moravcova rozvědka posílat plat. V dubnu 1954 se v Mnichově obviněný stal agentem další špionážní organizace, a to americké špionážní letecké rozvědky. „*Jako člen této rozvědky obviněný pobíral pravidelný měsíční žold 400 DM.*“¹¹ . Pro tuto rozvědku podnikl obviněný v roce 1954 dvě špionážní zahraniční cesty. Koncem června 1954 přešel obviněný spolu s dalším agentem Bruno Foltou přes Berlín do Československa. Úkolem agentů bylo získat informace o čs. letectvu a dále kontaktovat jistého vědce Dr. Pachnera z Berouna a získat ho pro spolupráci. Dr. Pachnera se obviněnému nepodařilo kontaktovat a ten poté odjel zpět do západního Německa bez Foly, který byl mezitím již dopaden. Na další cestu byl obviněný poslán v září 1954. Jeho úkolem mělo být zjišťovat informace o čs. letištích s tím, že za každou jednotlivou zprávu

¹¹ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 433

měl mít přislíbeno 400 DM. Dříve, než se mohl tohoto špionážního úkolu zhostit, byl obviněný zadržený orgány pohraniční stráže v Dolních Mikulášovicích a předán do vyšetřovací vazby.

Kromě spolupráce s výše zmíněnými špionážními organizacemi obviněný spolupracoval i s dalšími rozvědkami, od kterých očekával odměnu. V roce 1949 tak přislíbil spolupráci francouzské Meyerově rozvědce. Největší zrady na vlastním lidu se pak obviněný dopustil tím, že v březnu 1953 vešel prostřednictvím jistého Nováka ve styk s nacistickou Gehlenovou špionážní organizací, a to „*ačkoli věděl, že jejím cílem je v duchu hitlerovské uchvatitelské politiky dosáhnout zničení samostatnosti ČSR a zbavení svobody a nezávislosti našeho lidu (...)*“¹² Teprve poté, co vyšlo najevo, že je zároveň členem špionážní organizace býv. generála Moravce, přerušil s ním zmíněný agent Novák s odůvodněním, že nemůže být současně členem dvou špionážních agentur.

„*Prokurátor v konečném návrhu žádá přísné potrestání za použití paragrafu 29 odst. 2 tr. Zákona Obhájce obviněného v závěrečné věci žádá, aby obviněnému byl vyměřen spravedlivý trest a aby bylo zhodnoceno jeho úplné doznání. Obviněný ničeho ke své obhajobě neuvedl.*“¹³

„*Pokud jde o výměru trestu, je nesporné, že protistátní činnost obviněného značnou měrou poškodila náš stát. (...) Při výměře trestu je ale také nutné vycházet z osobních poměrů pachatele a sice v daném případě zejména z hlediska, zda je nutno obviněného úplně likvidovat vyslovením absolutního trestu nebo zda je možné použít ustanovení § 29 odst. 2 tr. zák. a zákonem stanovený trest smrti přeměnit na trest odnětí svobody. (...) Ze zkušeností je známo, že západní imperialisté na naše území vysílají agenty (...), kteří jsou ve své zvrhlosti a chladnokrevnosti schopni zavraždit každého, kdo se jim v cestu postaví. Mezi agenty tohoto druhu obviněný Kučera i přes svoji bezcharakternost a nenávisť k lidově demokratickému zřízení rozhodně nepatří. Ta celou dobu svého působení ve službách západních rozvědek odešel jednou na cestu do ČSR ozbrojen, a to se*

¹²ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 434

¹³ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 440

od hranic vrátil, neboť nechtěl dané úkoly plnit se zbraní v ruce. (...) Rovněž je tak nutno při výměře trestu zhodnotit i doznání obviněného, které bylo úplné (...)

Podle zvážení všech těchto skutečností a zjištění rozhodl nejvyšší soud vojenské kolegium dne 14. Dubna 1955 takto:

Podle § 86 odst. 3 tr. zák. s použitím § 29 odst. 2 tr. Zák. k trestu odnětí svobody na 25 /dvacet pět/ roků.

Podle § 43 tr. zák. vyslovuje se ztráta čestných práv občanských na 10 /deset/ roků.

Podle § 86 odst. 4 a § 47 se vyslovuje propadnutí celého jmění. Podle § 68 tr. P. je obviněný povinen nahradit náklady trestního řízení zálohované státem, včetně odměny svého obhájce.

*Poučení: Proti tomuto rozsudku není odvolání přípustné.“*¹⁴

3.2 Příběh dokumentaristův

Příběh je psán na základě filmu Agent „K“ vypovídá režiséra Jiřího Ployhara.

(Hraje orchestrální hudba, letecké záběry na Západní Berlín, postupně přecházejí do záběrů ulic z jedoucího automobilu.) Berlín, Kurfürstendamm, západní sektor. Odtud přicházejí. Nenápadně, jako obchodníci, turisté, úředníci. Příběh jednoho z nich vám budeme vyprávět.

Všimněme si tohoto nenápadného automobilu. Jede k berlínské sektorové hranici u Brandenburské brány a bez problémů projíždí kontrolou. *(Dramatičtější hudba.)* Budeme tento vůz sledovat, protože bezpečnostní orgány NDR v řidiči rozpoznaly člověka, který pracuje pro americkou špionážní službu. Náš sledovací vůz s kameramanem je připraven vše zachytit. Míříme na jih, přes Drážďany. Navečer jsme v Sebnitz na hranicích s Československem.

Mezitím už česká pohraniční stráž přijímá dálhopis z Berlína, který oznamuje našim bezpečnostním orgánům příchod nepřátelského agenta. Je vyhlášen

¹⁴ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa 2, s. 446

poplach. (*Zní alarm, hudba graduje, dramatické záběry.*) Pohraničníci se chápou zbraní a urychleně vyráží do ohrožené oblasti. Hranice je zabezpečena, vystřelené světlice osvětlí noční oblohu a agent je zadržen.

(*Hudba nehraje, tíživé ticho vyšetřovací místnosti, záběr na zadrženého.*) Tento muž byl 16. září ráno zadržen naší pohraniční stráží. Bylo u něj nalezeno velké množství peněz, přívěšek s křížkem a obrázek s Madonnou, a především tři různé doklady na tři různá jména. Jaké je jeho skutečné jméno? Muž odmítl vypovídat.

Vyšetřovatelé ale nezhálejí, podle údajů z kartotéky hned odhalují, že muž se jmenuje Vojtěch Kučera, který jako národní správce v roce 1947 zašmelil látky v hodnotě milion bodů, jak se dočteme v Rudém právu z té doby.

Vypovídá svědek Josef Tulach, který v té době Kučeru znal. Kučera, přestože byl ženat a měl dvě malé děti, udržoval poměr s Němkou Patzeltovou, vdovou po oficirovi z Wehrmachtu. Když byla Patzeltová odsunuta, jezdil za ní do Německa a když mu tu pro šmelinaření hrozilo zatčení, utekl za ní.

Co nám poví sám Kučera? Tvrdí, že je zpátky v Československu poprvé, aby se podíval za rodinou. To však nesouhlasí s výpovědí jeho otce a bývalé manželky, kteří doznali, že za nimi přišel na návštěvu několikrát. Jednou s sebou prý měl i nějaký velký balík. V našich archivech nalezneme další stopu – vyšetřovací svazek Josefa Ženíška, zatčeného pro špionážní činnost. Ženíšek vypověděl, že ho v lednu 48 Kučera navštívil a přesvědčoval ke spolupráci s americkou CIC.

Kučera začal pod tíhou důkazů vypovídat. Přiznává se ke spolupráci s princem Alexandrem von Croyem, který žije v Bavorsku, poté co přišel o své panství ve Slabcích u Rakovníka (*záběry na jeho bývalý a poté i současný majetek*), kde měl dva tisíce hektarů půdy, velkostatek a zámek. V roce 1945 musel svoje panství opustit a byl odsunut do Bavorska. Dnes má ve Volkmannsdorfu opět svůj zámek, kde se věnuje své oblíbené zábavě – chovu ušlechtilých koní. Kučera pokračuje ve výpovědi. U Croye se setkal s důstojníkem americké armády Nielsenem, od kterého za úplatu 300 marek přijal nabídku přejít do Československa plnit špionážní úkoly. Došel do Plzně, kde kontaktoval Ženíška a snažil se ho získat pro špionáž.

Tím prý všechno skončilo, ale v protokole zatčeného agenta Kvapila se do-

čteme o muži, jehož popis se nápadně shoduje s popisem Kučerovým. Kvapil mezi nabídnutými fotografiemi Kučeru skutečně rozpozná – byli spolu na špionážním kurzu v Londýně. Kučera už pod tíhou důkazů nezapírá a na předložených fotografiích označuje „Billa“, pravým jménem Jaroslava Stuchlého, bývalého majora Československé armády, v roce 48 uprchlého do Západního Německa, člena Moravcovy špionážní skupiny.

Další Kučerovu výpověď se nám podařilo dokumentovat těmito původními snímky (*záběry na město*). Toto jsou záběry z Frankfurtu na Mohanem. Kučera vypovídá, jak ho Bill do Frankfurtu pozval a v konspiračním bytě mu sdělil, že ho posílá do Londýna (*záběry na Londýn a přistávající letadlo*). Do špionážního kurzu byl uveden mistrem Princem, zaučovali ho major Grey a major Weiss. Kučera předvádí, čemu se v kurzu naučil: práci s tajnou mobilní vysílačkou, tajné korespondenci za pomoci neviditelného inkoustu (viditelného jen pod infražárovkami), zakládání mrtvých schránek, pořizování špionážních fotografií (z jedoucího auta, pomocí vychýleného objektivu). Byl školen hlavně v oblasti letecké techniky. Měl na zábavách a v hospodách navázat přátelské styky s vojáky a pokusit se je získat pro špionáž. Kučera vypovídá, že to pro něj jako pro „starého cestáka“ nebyl problém. Dále se měl zaměřovat na důstojníky, kteří neprošli kádrováním, na faráře, bývalé podnikatelé a další nespokojené elementy. Měl je získávat za množství peněz a příslib peněz dalších.

Zde vidíme Františka Moravce (*záběry na jeho fotografie*), jednoho z řídicích orgánů americké rozvědky. Moravec pracoval před válkou jako zpravodajec, ale díky své laxnosti nezničil v roce 1939 důležité zpravodajské materiály, které se tak dostaly do rukou Němcům. Gestapo je pak náležitě využilo k perzekuci několik stovek důstojníků a civilistů. Moravec za války úzce spolupráce s Benešem v Londýně (*společné foto*), který po válce kárné řízení vedené proti Moravcovi zastavil.

Jedním z Moravcových agentů byl Rakušan Fuchshuber, který byl zatčen roku 1952 při přechodu hranic. Ten vypovídá, že v prostoru Bratislavy Kučeru dvakrát převáděl. Od Fuchshubera se dozvídáme o dalším agentovi, který znal Kučeru, o Janu Skopalovi, synu velkoobchodníka uhlím, který uprchl z Československa

roku 1949 a pracoval pro Moravcovu americkou skupinu. Skopal jednou Kučera v Mnichově vybídl, aby pro Moravce pracoval také. Kučera to za dobré peníze přijal a v květnu 51 přešel s pašerákem Fuchshuberem v prostoru Bratislava do Československa za špionážními úkoly. Odtud odjel do Moravského písku k faráři (*záběr na faru a kostel*), kde měl organizovat podzemní skupinu a stát se jejím instruktorem (*záběry na interiér kostela, hrají varhany*). Farář ho u sebe několik dní hostil.

Kučera předvádí, co dělal na faře: za pomoci vysílací techniky navázal radiové spojení se Svobodnou Evropou a zanechal na faře vysílačku a krycí hesla. Tím Kučera úspěšně splnil úkol a získal si důvěru nadřízených, kterým pak stačilo pohrozit Kučerovi stíháním a ten pak neměl na výběr než opět přijmout spolupráci.

Nyní si na mapě prohlédneme, kudy všude Kučera prováděl své cesty po republice (*záběr na mapu Československa pokrytou slušným počtem čar a šípek*). O dvou cestách ještě ale Kučera nevypovídal. Jedna začíná ve Frankfurtu v Moravcově špionážní centrále (*záběr na honosný zámček s parkem*). Kučera vypovídá, že se ve Frankfurtu potkal s bývalým majorem Rudolfem Bělešem, uprchlíkem z Československa, na jehož popud měl kontaktovat jistého Vladimíra Horáčka, instruktora v Hranicích. Do republiky přešel Kučera novou cestou – přes Berlín a Východní Německo. V Berlíně dostal mikrofilm a peníze pro Horáčka a podzemní drahou odjel do východního sektoru. Odtud jel na jih do Sebnitz na hranicích a do Mikulášovic, už v Československu. Dále pokračoval vlakem do Lipníku nad Bečvou, kde zastihl Horáčka u něho v bytě. Nejprve se mu představil jako pojišťovák, pak mu ale předal mikrofilm (*záběr na krabičku zápalek, v níž byl mikrofilm ukrytý*). Horáček však už svůj úkol nesplnil.

Podle výpovědi Kučerova otce je syn doma ve Lhotě navštívil také v září 1954. Jak si jistě vzpomínáte, otec vypověděl, že s sebou Kučera měl tehdy nějaký balík. V té době byl zatčen jiný agent, u něhož byl nalezen tajný plánec na cigaretové krabičce zobrazující umístění mrtvé schránky (*začíná hrát hudba*). Po tomto důkazu Kučera už nezapíral. Vyšetřovatelé s Kučerou nasedají do vozu a jede se na určené místo. Kučera označuje místo úkrytu a je vykopán velký balík

(vyšetřovatelé ho rozbalují, hudba graduje). Radiostanice. S kompletní výbavou, opatřená i šifrovacími klíči. O původu přístroje není pochyb, jak prozrazuje nápis „made in USA“. Takhle tedy končily Kučerovy rodinné návštěvy ve Staré Boleslavi *(záběr na Kučera s provinilým výrazem)*.

V Mnichově v místnostech Svobodné Evropy se zrodil plán poslední Kučerovy cesty. Bureš, zaměstnanec Svobodné Evropy a náhončí americké letecké rozvědky dává Kučerovi poslední úkol. Po jeho splnění měl Kučera povýšit a stát se u této rozvědky řídicím orgánem. V Československu měl provádět špionáž na letištích – zjišťovat počet a druhy letadel a další podrobnosti. Na cestu dostal falešné doklady, větší množství peněz a jednu adresu.

(Opět hraje hudba, k tomu záběry na Berlín z úvodu.) Kučera jel opět přes Západní Berlín. Sektorovou hranici překročil ve voze u Brandenburské brány. Tyto snímky už známe. Jen Kučera nevěděl, že je po celou cestu pod kontrolou bezpečnostních orgánů. Jakmile auto zamířilo k československým hranicím, byl záměr agentů naprosto jasný. Ke Kučerovu zatčení tedy nedošlo náhodou *(opakuje se dramatické záběry zatčení)*.

Vyšetřování skončilo. Byl podepsán poslední protokol. Tak byl uzavřen případ agenta Vojtěcha Kučery *(zní oslavná hudba, svazek Vojtěcha Kučery je uzavřen a umístěn do archivu, mezi stovky dalších podobných svazků)*. Ale nezapomeňte, že odtud přicházejí další *(záběr na hranici u Brandenburské brány a na auta přijíždějící do Východního Berlína)*. Stejně nenápadně jako obchodníci, turisté, úředníci. Američtí a němečtí generálové, kteří připravují proti nám novou válku, prohlašují dennodenně: „Potřebujeme špionáž a budeme v této činnosti pokračovat. Potřebujeme špiony.“ Proto jsme vám vyprávěli příběh jednoho z nich.

3.3 Příběh badatelův

Příběh je psán na základě studia archivních materiálů a rozhovorů s vnučkou Vojtěcha Kučery.

Vojtěch Kučera se narodil 20. dubna roku 1908 v Liberci rodičům Josefovi a Anežce, rozené Hubkové. Měl dva bratry – o dva roky mladšího Josefa a ještě

mladšího Františka. Otec měl v Liberci obuvnickou živnost, matka se starala o domácnost. Po vychození pěti tříd české obecné školy nastoupil do reálného gymnázia, které studoval čtyři roky, školu však nedokončil.¹⁵ Ještě během studií se stal členem Sokola a Svazu junáků a silný vztah ke sportu a hlavně k přírodě si uchoval celý život.

Po škole nastoupil do učení jako prodavač ve velkoobchodě s textilem Spütz a Soyka a po vyučení pracoval jako obchodní zástupce u firmy Ludwig Löwitt, což byl taktéž textilní velkoobchod.

V roce 1928 musel na vojnu. Nastoupil jako frekventant do poddůstojnické školy u 1. hraničářského praporu v Jílovém u Podmokel. O rok později působil v Johnsbachu (dnes Janská) u České Kamenice jako instruktor kulometné rot. Do civilu se vrátil jako desátník v záloze a půl roku pracoval u svého minulého zaměstnavatele, poté nastoupil do dalšího velkoobchodu s látkami, do firmy Max Vesecký v Plzni, kde pracoval jako prodavač a obchodní cestující až do roku 1933. V té době několikrát obchodně vycestoval do zahraničí (Rakousko, Německo, Francie), zároveň jako skautský vedoucí hodně procházel a poznával českou krajinu.

V roce 1933 se oženil s Marií Kunešovou (*18. října 1910), dcerou krejčího z Plzně, a od roku 1934 spolu žili v Praze na Královských Vinohradech. Ač byl z rodiny katolické, kvůli manželce přestoupil k církvi Českobratrské. V tomtéž roce se jim narodila dcera Alena. Vojtěch Kučera měl v Praze obchod s hračkami, který v roce 1936 přenechal bratru Františkovi, a poté pracoval u několika firem jako obchodní příručí a cestující. Mezi lety 1937–1939 měl v Praze vlastní obchod s látkami, ale nakonec zbankrotoval a opět pracoval jako zaměstnanec několika firem, mimo jiné u firmy A. Mainl-dědicové ve Velkém Březně. Kromě velkoobchodů s látkami pracoval i u obchodníků s hodinkami a klenoty.

Roku 1942 byl nucen své úvazky rozvázat a byl totálně nasazen jako úředník ve Zbrojovce Janeček na Pankráci, kde pracoval až do poloviny května 1945.

¹⁵takto dle soudního protokolu o hlavním líčení, ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 2, s. 440; podle vlastního životopisu gymnázium vychodil, , ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 2, s. 418

Mezitím se mu v roce 1943 narodil syn Josef. Zatímco jeho bratr František se za okupace „dal k Němcům“ (oženil se s Němkou a narukoval na východní frontu, odkud se vrátil se zničeným zdravím), pročež se s ním rodina prakticky přestala stýkat, Vojtěch se svým druhým bratrem Josefem působili v odboji.¹⁶

Ve Zbrojovce Františka Janečka probíhal po celou dobu války tzv. hospodářský odboj, kdy se spojily zájmy poškodit říšské hospodářství a zároveň ochránit či zhodnotit vlastní majetek, například tím, že se část materiálů či hotových výrobků někam schovala.¹⁷ Takovéto hospodářské úniky musely být samozřejmě kryté i v účetnictví, přičemž „v řadách zaměstnanců zbrojovky pracovali úředníci, kteří zkušenosti s podobnými machinacemi získali ještě v době existence první republiky,“¹⁸ což je charakteristika, která by mohla sedět i na Vojtěcha Kučeru, pokud přijmeme jeho (sebe)obraz kšeftáře, machinátora a šmelináře z vyšetřovacích spisů. Spíše než v sezení za psacím stolem však měla spočívat jeho odbojová činnost ve výletech, zábavách, honech a podobně. Měl totiž společně s bratrem krytý odboj tak, že bavil a zaměstnával německé kontrolory (uměl výborně německy – okolí občas bavil tím, že předváděl a parodoval různá německá nářečí) a odváděl tak jejich pozornost. Bratr Josef měl s Němci tak dobré styky, že dokonce dostal „kolaborantské“ vyznamenání – Svatováclavskou orlici. Fakt, že za to po válce nebyl nijak popotahován, naopak dál zastával významné funkce, napovídá, že se mu podařilo prokázat, že jeho „kolaborace“ byla jen zástěrkou pro odbojovou činnost. Přímé důkazy však chybí (však také úspěšná ilegální činnost je na absenci důkazů závislá – což může mrzet, když pak nový režim žádáte o přiznání zásluh).

Po konci války se Vojtěch Kučera hned začal politicky angažovat. Zřejmě proto, že pocházel z chudých poměrů, měl silné sociální cítění, zároveň byl ale silným antikomunistou (snad hlavně kvůli víře) – stal se tedy členem sociální demokracie a převzal národní správu nad již zmíněnou firmou A.Mainl-dědicové ve Velkém Březně. Bratr Josef se v tomto městě zároveň stal předsedou místního

¹⁶Čvančara (2008), strana 47

¹⁷odboj ve Zbrojovce Františka Janečka podrobně zdokumentoval Daniel Povolný ve své diplomové práci: Povolný (Praha 1996).

¹⁸Povolný (Praha 1996), kapitola Příprava na mír (1939–1945)

národního výboru a vytvořil s Vojtěchem silný „tandem“. První dvě poválečná léta byly pro rodinu Kučerových takovým „zlatým věkem“. Josef, který za první republiky studoval ve Francii a měl dobré konexe, Vojtěcha seznámil s místní „honorací“, kde se Vojtěch se svou jazykovou výbavou a vybraným vystupováním cítil jako ryba ve vodě. Oba bratři s rodinami bydleli ve vile po A. Mainlovi. Mezi zaměstnanci byli oblíbení, angažovali se v místních sportovních klubech, v politice (v sociálně demokratické straně, kde se řadili k tomu pravicovějšímu křídlu).

Zároveň se do tohoto poválečného snu začaly vkrádat první stíny. Zřejmě už od války, dle výpovědi Marie Kučerové, jí byl Vojtěch nevěrný a jeho zálety, které byly ve Velkém Březně veřejným tajemstvím, pokračovaly dál. Dalším problémem byli místní komunisté, kteří tu, zřejmě i zásluhou angažovanosti Kučerových, neměli výrazné zastoupení v odborech a v roce 1946 zde poměrně výrazně neuspěli ani ve volbách.

Pro období tzv. třetí republiky byla klíčová otázka vyrovnání se s německou menšinou. Vyhánění a později nucené vystěhování Němců se pochopitelně dotklo i Velkého Března. Pro Vojtěcha Kučera to představovalo hned dvojí problém. Jednak tím přišel o kvalifikované pracovníky v textilním podniku, jednak byla 1. května 1946 odsunuta jeho sekretářka Gizela Patzeltová (mladá vdova s malým dítětem, její muž - německý důstojník - padl ve válce), prý „velká krasavice“, se kterou od nastoupení do Velkého Března v květnu 1945 udržoval poměr. Tím začaly jeho dobrodružné výpravy, při kterých zúročil léta strávená ve skautu.

Po válce se nedostávalo všeho zboží, tedy i textilního, a rozběhnutí výroby podniku A.Mainla-dědicové by proto mělo být ve státním zájmu – s tímto poselstvím podle rodinného vyprávění lobbboval snad až na ministerstvu, kde se setkal s částečným úspěchem.¹⁹ Za němeého souhlasu úřadů si mohl tajně „vypůjčit“ bývalé německé zaměstnance, kteří věděli, kde jsou za války ukryté klíčové výrobní stroje a jak je zapojit. Tato akce obnášela tajné noční převádění osob ze

¹⁹Nejčastějším zastánci tzv. „nepostradatelných specialistů“ z řad německého obyvatelstva byli právě národní správci, za což byli často popotahováni v té době ostře protiněmeckém tisku. Spurný (2011), strana 171–174

sběrných táborů německého obyvatelstva, možná dokonce i přes hranice s Německem. Díky tomu Kučera rozjel výrobu rychleji než konkurence a podnik pod jeho správou prosperoval.

Kromě podniku se Kučera zajímal pochopitelně i o Patzeltovou. Snad už hned v květnu ²⁰ se za Patzeltovou vypravil do Německa. Na cestách ho doprovázel jeho kamarád Jan Tulach, zaměstnanec z podniku A.Mainla, jehož milenka byla rovněž odsunuta. Díky známostem a snad i úplatkům si oba muži vyřídili propustky pro malý pohraniční styk (tím pádem už tyto jeho přechody nebyly tak úplně legální a jsou tak i hodnoceny ve vyšetřovacím spise) a chodili své milenky pravidelně navštěvovat. Chodili pěšky přes Stráž u Chebu a Weis, cesty podnikli asi čtyři.

Na pověst Kučery a hlavně na jeho rodinu mělo toto chování pochopitelně nemalý vliv. Manželovy zálety nesla jeho žena Marie samozřejmě těžce. Kromě toho náklonnost k Němcům nebyla v této době zrovna věcí budící pochopení, v českém tisku se například objevovaly zprávy o tom, že Němky cílevědomě rozvracejí česká manželství.²¹ Jak je vidět, někdy tyto zprávy vycházely z reálných příběhů.

V roce 1947, tak jak rostlo sebevědomí a moc komunistické strany, jejíž místní pohlaváři měli na bratry Kučerovy spadeno, začal mít Vojtěch Kučera problémy. 11. března 1947 byl na základě výměru Zemského národního výboru náhle odvolán z funkce národního správce a na jeho místo měl nastoupit jistý Miroslav Vágner. Závodní rada a zaměstnanci to však neakceptovali a za Kučeru se postavili, což vedlo k tomu, že „Kučerův podpis byl nadále pokládán za právoplatný,“²² alespoň dokud se spor nevyřeší. K tomu došlo 21. května, kdy byl definitivně

²⁰ Zde se výpovědi Kučery liší (tak jako na více místech), nicméně poprvé byl za Patzeltovou v Německu nejpozději v červnu 1946.

²¹ Spurný (2011), s. 175n

²² V jednom dochovaném úředním záznamu se píše, že „na základě osobní návštěvy vedení firmy A. Meinla dědicové v národní správě pánů národního správce Vojtěcha Kučery, účetního Ladislava Rachače a jednatele závodní rady Václava Žižky, ve smyslu poskytnutých informací a písemného sdělení Závodní rady jest zřejmé, že pan ředitel Vágner byl ze své funkce odvolán a vzhledem k tomu se pokládá podpis národního správce pana Vojtěcha Kučery za právoplatný. Dále bylo ujednáno, že až do vyjasnění otázky ustanovení nového vedení firmy budou prováděny dispozice budou-li opatřeny firemním razítkem s podpisem národního správce pana Vojtěcha

národním správcem ustanoven Miroslav Vágner²³

Vojtěch Kučera s rodinou musel tedy Velké Březno opustit. Byt si našel v Praze na Bořislavce a hledal si zaměstnání. Ve vyšetřovacích protokolech uvedl, že se v té době živil „z výtěžků svých šmelin a černých obchodů“. V červenci jednal s jedním svým známým, že by od něj převzal firmu na čištění peří, nakonec však dostal nabídku pracovního místa v Jablonci nad Nisou. Do zaměstnání už ale nenastoupil, protože 8. října vyšel na titulní straně Rudého práva článek, který mu navždy změnil život.

V článku, (viz příloha A) který se věnoval šmelinaření, byl jmenovitě označen za škůdce národního hospodářství, protože „zašmelil statisíce metrů látek“, jejichž bodová hodnota „přesahuje milion bodů“. Zpráva se objevila i v Českém rozhlasu, v deníku Práce a 14. října v krajském týdeníku KSČ Sever. (viz příloha B) Nad rámec původního článku se zde dočteme, že „pokud je nám známo, byl tento podařený národní správce již jednou národním podnikem ze svého místa odvolán“. Článek je pak zakončen výmluvnou otázkou: „Zajímalo by nás, zda byl [Kučera] dodán do vyšetřovací vazby.“ Nebyl. Jednak si pro něj zřejmě nikdy nepřišli, hlavně ale proto, že Kučera na nic nečekal a hned 8. října, po rychlé poradě s advokátem Jindřichem Machem, se dal na útěk do zahraničí. Ani se nerozloučil s manželkou a dětmi, stavl se pouze u svých rodičů ve Lhotě u Staré Boleslavi. Večer už byl v hotelu v Železné rudě, odkud ráno odešel k Černému jezeru a dál přes hranice, do bavorské osady Scheiben.

Mířil za Patzeltovou do Volksmandorfu, ale byl zadržen příslušníkem Granzepolizei a odveden na stanici. Tam si za ním hned přišli Američané. Byl odvezen do Zwieslu do budovy CIC, vyslechnut, umístěn do vězení a později odsouzen na

Kučery a dále razítkem Závodní rady s podpisy pánů Václava Žižky a Karla Koblasý.“ Citován úřední záznam Pražské úvěrní banky filiálka Ústí n. L. ze dne 19. března 1947.

²³„Pražská úvěrní banka filiálka Ústí nad Labem potvrzuje příjem dopisu ze dne 23.5.1947 a dle zaslaných podpisových vzorů bude běžným účtem firmy disponovat velevážený pan Miroslav Vágner, ředitel, a to samostatně. Podpisové vzory ze dne 23.4.1947 se tímto ruší. Nová národní správa byla v podniku zavedena výměrem Zemského národního výboru v Praze ze dne 21.května 1947, č.j. PK 2978/1946, národní správou byl pověřen Sdružené bavlnářské závody národní podnik Praha II. a vykonává ji jako zmocněnec pan ředitel Miroslav Vágner bytem Velké Březno n. L. čp. 184.“ Citován úřední záznam Pražské úvěrní banky filiálka Ústí n. L. ze dne 27. května 1947.

čtyři měsíce pro ilegální přechodu hranic. Před Vánoci byl propuštěn na svobodu a konečně mohl za Patzeltovou.

Ve Volksmandorfu byl prostřednictvím bývalého českého velkostatkáře Alexandra von Croye získán ke spolupráci s Američany a byl poprvé poslán (bez jakéhokoli zajištění či peněz) na cestu do Československa, kde měl kontaktovat plukovníka ČSA Vladimíra Cignu. Toho skutečně vyhledal v jeho bytě v Praze-Košířích, ale Cigna spolupráci odmítl s tím, že na podobné „skautování“ už nepomýšlí (za války byl v exilu v Anglii). Kučera pak navštívil rodinu – své rodiče i manželku s dětmi. Byl v nezáviděníhodné situaci, mezi dvěma opuštěnými ženami, které obě miloval. Tušil, že v Československu zůstat nemůže, a tak se snažil přesvědčit manželku, aby všichni utekli na Západ, ta to ale odmítla. Naopak o převedení do Západního Německa Kučeru poprosil jeho přítel Vojtěch Bošek, který měl strach, že mu zde hrozí zatčení.²⁴ Kučera s převedením souhlasil, hranice přešli kolem 25. února u Železné rudy.

Vrátil se znovu k Patzeltové, ovšem už na konci dubna se „definitivně rozhodl“, že se vrátí do Československa ke své ženě. V prostoru Planá přešel hranice a skutečně až do července 1948 žil v Praze s rodinou. Vrátit se k běžnému životu už ale nedokázal, navíc zůstat nelegálně delší dobu v Československu bylo příliš nebezpečné. S manželkou se dohodli, že se s ním, stále oficiálně uprchlým, dá rozvést, aby nemohl být s rodinou spojován a neohrožoval ji tak. Přesto spolu udržovali přes prostředníky písemný styk a občas se tajně vídali u Kučerových rodičů ve Lhotě. Z Československa odešel Vojtěch Kučera v červenci, při té příležitosti převedl bývalého velkoobchodníka Karla Urbánka a inženýra Kapláňka, hranici překročili v prostoru Čerchov – Fuchsova huť.

Poté žil v táboře IRO (International Refugee Organisation) v Regensburgu,²⁵

²⁴Bošek byl po válce obviněn z kolaborace s nacisty, lidový soud v Jičíně ho ale v roce 1946 osvobodil. V únoru 1948 se ho akční výbor v Bydžově chystal znovu předvolat před soud a Bošek tušil, že by to s ním nedopadlo dobře. Otázku Boškovy (ne)viny zde nezodpovíme, je ale jasné, že Kučera musel svému příteli Boškovi věřit, že obvinění proti němu je křivé, když s vlastním bratrem Františkem se kvůli jeho spolupráci s nacistickým Německem rozkmotřil.

²⁵Podmínky života v tomto táboře blíže popsal Otakar Rambousek ve svých Pamětech Lichoběžníka. Jednalo se o jeden z prvních uprchlických táborů pro běžence z Československa. Byl zřízen v bývalém gymnáziu (Goetheschule) poblíž Dunaje. Uprchlíci zde čekali na doku-

po zrušení tábora žil v táboře v Murnau, kde se přes svého známého Černouška, kterého znal z Chebu z dob svých prvních ilegálních cest za Patzeltovou, blíže seznámil s Ing. Aubrechtem.

Aubrecht nejprve požádal Černouška, aby se pokusil převést do západního Německa jeho tchána spolu s přístrojem na výrobu skleněných perel. Vzhledem k tomu, že se Černoušek ze své výpravy nevrátil, požádal v únoru 1948 Aubrecht Kučeru, jestli by se toho úkolu mohl zhostit on. Ten souhlasil a koncem dubna tak v prostoru Waldmunchen opět překročil hranice do Československa. Před svou cestou byl ještě požádán agentem Leopoldem Lukašíkem z Munrau o kontaktování jistého muže v Turnově, se kterým měl projednat umístění vysílací stanice. S tímto mužem se mu ovšem spojit nepodařilo, vydal se tedy za Albrechtovým tchánem. Ten však převedení do západního Německa odmítl, takže se Kučera vrátil po několika dnech pobytu u svých rodičů ve Lhotě do Munrau sám.

Další cestu do Československa podnikl v červenci 1949, kdy se vydal k rodičům do Lhoty, kam mu jeho žena přinesla fotoaparát, který potřeboval na vyrovnání účtů s jistým Procházkou, se kterým tou dobou prý „kšeftoval“ (za dluh, který vůči němu měl, mu hrozil soud). Doma pobyl několik dní. Při cestě se měl s Procházkovým bratrem domluvit na převodu jeho rodiny, nikoho z nich však v Praze nezastihl, takže se sám vrátil přes Waldmunchen za Patzeltovou do Volksmandorfu, odkud potom odjel zpět do Munrau.

V období od července 1949 do května 1950 vystřídal pobyt v několika utečeneckých táborech, zároveň však příležitostně pobýval i u Patzeltové ve Volksmandorfu. Vzhledem k tomu, že se Patzeltová jako vdova nacházela ve velice špatné finanční situaci, snažil se jí finančně vypomáhat. Vydělával si příležitostným obchodováním a v táboře v Lutensee pak delší dobu pracoval jako účetní, a to až do 15. května 1950, kdy byl kontaktován jistým mužem, který mu nabídl spolupráci s anglickou rozvědkou. O několik dní později ho navštívil v bytě u Patzeltové

menty, aby mohli začít žít na Západě, nebo alespoň na status uprchlíka, což znamenalo lepší stravování. Museli přitom však prokázat, že utekli z politických a ne hospodářských důvodů, že jim hrozila perzekuce. Citováno dle Rambousek (1999), 88nn

rodák z Moravy, který se představil po krycím jménem Bill. Jednalo se o majora Československé armády Jaroslava Stuchlého, jeho pravou totožnost však Kučera neznal. Poté co se zavázal Billovi ke spolupráci, byl poslán na pětítýdenní výcvik do Londýna, který zde vedli bývalí českoslovenští důstojníci pod vedením plukovníka Procházky. Ve vile v Putney absolvoval spolu s dalšími účastníky kurz, ve kterém byl seznámen s mnoha špiónážními technikami od používání tajných inkoustů přes budování mrtvých schránek, šifrování zpráv, radiotelegrafii až po způsoby získávání informací o letectvu a atomových zbraních.

Po absolvování kurzu v srpnu 1950 byl Billem vyslán s ozbrojeným doprovodem do Československa na svou první služební cestu jakožto vyškolený agent. Nakonec se však rozhodl cestu nepodniknout. Ve výpovědi uvedl, že jednak proto, že nechtěl přecházet hranice se zbraněmi, a také proto, že těsně před zamýšleným přechodem zaslechl výstřely. Pokus o splnění úkolu ještě jednou zopakoval, ale vzhledem k tomu, že ani druhý přechod nakonec neuskutečnil, s ním posléze Bill rozvázal spolupráci.

Od září 1950 do června 1951 Kučera pracoval jako účetní v amerických pekárnách Pastry Plant v Mnichově, kam se přestěhoval spolu s Patzeltovou. Začátkem léta 1951 se však od přítele Jana Skopala, se kterým už dříve spolupracoval na několika menších obchodech, dozvěděl o možnosti pracovat pro Moravcovu rozvědku. Opustil proto práci v pekárnách a nabízené příležitosti se chopil.

V rámci práce pro Moravcovu rozvědku Kučera navštívil v letech 1951 a 1952 Československo celkem pětkrát, alespoň podle vyšetřování. V rámci pozdější spolupráce s americkou leteckou rozvědkou pak navštívil Československo ještě v červenci 1954, což byla jeho poslední služební cesta před zatčením. Během všech svých návštěv neopomenul navštívit své rodiče ve Lhotě, kde se několikrát sešel se svou bývalou manželkou a s dětmi. Byl za nimi i v Praze, z čehož byla jeho žena Marie vždy velmi nervózní.

Dcera Alena vzpomínala na první z těchto schůzek s otcem koncem září 1951 jako na velmi srdečné setkání, při kterém ji otec ujišťoval, že přijel do Československa hlavně kvůli dětem. Celé odpoledne se s otcem procházela po Ořechovce, povídali si o jeho cestách po Francii a Německu, o Alpách, Alena pak ukazovala

otci své výtvarné práce ze školy. Poprosila také otce o klavírní noty *Rhapsody in Blue*, které jí skutečně po půl roce přišly poštou z Francie (bez uvedeného odesilatele). Manželka Marie na toto setkání podle Aleniných výpovědí odmítla jít (měla prý ze zprávy o Vojtěchově příjezdu téměř „nervovou nemoc“) a nepřišla prý ani na další setkání o rok později ve Lhotě, podle Aleny se viděla matka s otcem pouze při jejich posledním setkání ve Lhotě v červenci 1954. Zde se výpovědi Marie a Aleny značně liší, neboť Marie naopak ve svých výpovědích (po dlouhém vyšetřování) uvedla, že se s bývalým manželem sešla mezi roky 1949–1954 celkem devětkrát, s tím, že většině jejich schůzek, které jim vždy pomohl zorganizovat Kučerův otec, nebyl přítomen nikdo další, ani jejich děti. Kromě osobního kontaktu udržoval Kučera s rodinou i kontakt písemný, posílal jim od Patzeltové dárky k Vánocům a k narozeninám.

Pokud přihlédneme k výpovědím Marie a Aleny, je pravděpodobné, že Kučera ilegálních přechodů provedl více, než kolik bylo zaznamenáno StB, a že některé z těchto přechodů prováděl na vlastní pěst. Anebo i tehdy plnil zpravodajské úkoly, což by znamenalo, že se mu část své špionážní činnosti podařilo před vyšetřovateli utajit. Kromě své poslední návštěvy v červenci 1954, při které se bývalé ženě zmínil, že byl do Československa poslán Američany, vždy rodině uváděl jako důvod k návštěvě pouze to, že je chtěl vidět.

Během svých cest přes hranice byl Kučera několikrát požádán o převedení různých osob do západního Německa. V září 1951 tak převedl přes hranice za pomoci převaděče Fuchshubera rodinu Kalkusovu, o což ho Kalkus požádal již před jeho služební cestou. Nakonec neplánovaně převedl na žádost faráře Tichého z Moravského Písku také Rudolfa Kočicu, kterému hrozilo v Československu vězení. Podle jedné výpovědi se chtěl nechat převést i farář, což Fuchshuber odmítl, podle výpovědi při soudním přelíčení však faráře odmítl sám Kučera, protože „by za něj nic neměl“.

V červenci 1952 pak byl Kučera požádán Jimem, který plnil roli jeho prostředníka s Moravcovou rozvědkou, o převedení rodiny Kubíkovy, čehož se Kučera úspěšně zhostil. Koncem října čekala Kučeru další služební cesta do Československa, při které měl v blízkosti Prahy zakopat několik balíčků s vysílacím zařízením

a u té příležitosti byl požádán Dr. Boreckým ze Svobodné Evropy o převedení jeho snoubenky Květy. Květu se sice Kučerovi kontaktovat podařilo, převedení ale odmítla, takže se Kučera vrátil do Německa sám.

Zakopání vysílačky u Lhoty u Staré Boleslavi se během vyšetřování věnovala mimořádná pozornost, každý hmatatelný důkaz nepřátelské činnosti agenta se u soudu vždy dobře hodil. Během vyšetřování případu vysílačky však vyšetřovatelé postupně zjistili velmi zajímavý fakt – že byl totiž Kučera při této zpravodajské cestě sledován StB v akci „Budka“ (sledování nebylo úspěšné, agent se sledovače ztratil, takže místo zakopání balíčku nebylo StB známo). Jak to ale, že čeští zpravodajci o Kučerovi už v roce 1952 věděli?

Sami s ním jakožto s českým emigrantem navázali kontakt. Spolupracovnice StB Gertruda Holly, která Kučeru znala z Velkého Března, se ve svých pravidelných zprávách zmínila, že jí její starý známý Vojtěch Kučera napsal z Německa, že by přes ni chtěl navázat písemný styk se svou rodinou. V tom mu Holly vyhověla, zároveň ale byla instruována, aby Kučeru pozvala k československým hranicím na tajnou schůzku. Kučera se ve stanovenou dobu vydal do domluveného prostoru (Lohmühle), trochu se ale ve sněhu opozdil a na místě už nikdo nebyl. Vydal se proto přes hranice a byl zadržen pohraniční stráží. Velitel však o schůzce věděl a ihned informaci o Kučerově příchodu předal. Na to si pro něj přijela Holly s nějakým mužem a společně odjeli do Mariánských lázní. Kučera ve výpovědi uvedl, že se z opatrnosti nepřiznal ke spolupráci se západními rozvědkami, ale písemně se zavázal ke spolupráci s StB. Na března si sjednali další schůzku a za asistence pohraničníků Kučeru vrátili do Německa.²⁶ Podle zpráv Holly s sebou Kučera na schůzku přinesl různé materiály a doufal, že mu bude umožněn trvalý návrat do Československa, za rodinou. Když seznal, že mu to umožněno nebude, uvolil se ke spolupráci a doufal, že tím zamítavé stanovisko změní.²⁷

V březnu, prý pro špatné počasí, cestu na další schůzku nevykonal, a se svým řídicím orgánem se sešel až v květnu, ale žádné zajímavé poznatky neuvedl. Na

²⁶ ABS, vyšetřovací spis V-2424, podsvazek 1, s. 218-233

²⁷ ABS, vyšetřovací spis V-2424, podsvazek 2, s. 120-128

většinu dalších schůzek se nedostavil, a když, tak s mlhavými výsledky, zadané úkoly řádně neplnil. Vyšetřovatelé naopak pojali podezření, že svým jednáním československou rozvědnou síť záměrně ohrožoval a snad i přispěl k zatčení nebo převerbování několika agentů československé zpravodajské služby. Všechna tato podezření Kučera důrazně odmítal.

Vyšetřování z podzimu 1954 nakonec konstatuje, že podle všeho používal spolupráci s StB jen jako zástěrku pro svoji činnost pro západní rozvědky. Zajímavé je, že od určité chvíle se od vyšetřování Kučerova dvojagentství úplně upustilo. V závěrečném protokolu, který by měl shrnovat veškeré výsledky vyšetřování, o spolupráci s StB nepadne ani slovo, stejně tak ve všech dalších materiálech určených pro soud.

V červenci 1954 se podařilo Kučerovi přejít hranice spolu s agentem Brunem Foltou. Při té příležitosti se sešel ve Lhotě s rodinou a podle výpovědi Marie i Aleny vážně zvažoval, že se již do Německa nevrátí a přihlásí se u československých úřadů. Nakonec se však přece jen vrátil, ovšem bez Foly, který byl mezitím zadržen.

Zatčení Bruna Foly, hlasatele Svobodné Evropy (kde vystupoval jako Jožka Rybárik), bylo propagandisticky využito v československých médiích. Z Foly, který při zadržení podle svých slov nepoužil zbraň jen proto, že pro ni ani nestačil sáhnout, byl vytvořen navrátilce, který se vrátil do vlasti dobrovolně, kvůli otřesným podmínkám, které na Západě panují, a prosí národ za odpuštění.²⁸ V Rudém právu vyšlo jeho obsáhlé Prohlášení (viz příloha C), tisková konference s ním uspořádaná se promítala v Československém týdeníku a vysílala se v rozhlase. Kampaň v tisku pokračovala navazujícími články ještě několik týdnů.

Poslední výpravu do Československa Kučera podnikl v září 1954, kdy byl při přechodu v Dolních Mikulášovicích dne 15. září zadržen. Ve stejných dnech také přijela Marie Kučerová s dětmi na návštěvu do Lhoty, takže je pravděpodobné,

²⁸O Bruno Foltovi píše Prokop Tomek, například v: Tomek (2009). Zajímavé je, že podle vyšetřovacího svazku vedeného na Foltu, ze kterého čerpá Tomek, byl Folt náhodně zadržen hlídkou v NDR při návratu do Berlína. Avšak podle Foltovy výpovědi z vyšetřovacího svazku Vojtěcha Kučery byl Folt zadržen v Praze na Václavském náměstí, kde měl domluvenou schůzku s Kučerou. Kučera se na schůzku záměrně nedostavil; možná věděl, že je vyzrazena.

že o příjezdu manžela věděla dopředu. O jeho zatčení se ale rodina až do října nedozvěděla.

Dcera Alena, která se dostala na UMPRUM, nemohla v říjnu náhle na školu nastoupit, i když ještě netušila proč. (Nakonec však na školu díky přímlově profesora Antonína Strnadela přece jen nastoupila). 8. října 1954 byl Vojtěchovi Kučerovi nařízen výkon vazby a o tři dny později byla zatčena a do vazby uvalena také Marie Kučerová. Ve stejný den byla předvolána k výslechu i dcera Alena. 15. října byli k výslechu do Ruzyně předvoláni také Kučerovi rodiče (kterým bylo v té době 70 a 69 let, takže bylo pravděpodobné, že by vězení neměli šanci přežít). Rodiče nakonec přiznali, že je syn při svých pobytech v Československu navštěvoval a občas u toho také byla jeho manželka a děti, další údaje od nich ale nezjistili a tak byl podán návrh na propuštění, kterému bylo o den později vyhověno.

Marie Kučerová byla odsouzena na jaře 1955 na dva roky, po osmi měsících ale byla propuštěna na amnestii. Nějakou dobu pak musela velmi tvrdě pracovat na stavbách, posléze se sice dostala na lepší post, ale roku 1958 byla z práce vyhozena a rodina potom žila ve veliké bídě. Museli například rozprodávat obrazy, které jakožto sběratel umění nashromáždil Vojtěch Kučera.

14. dubna 1955 byl Vojtěch Kučera odsouzený vojenským kolegiem Nejvyššího soudu pro spolupráci se severoamerickou rozvědkou k testu odnětí svobody na 25 let. O pár dní později, 27. dubna, byl odsouzený na 9 let (10. května 1960 amnestován) vyšším vojenským soudem v Praze také Vladimír Horáček, který měl Kučerovi v květnu 1952 slíbit špionážní spolupráci.

Kučera si svůj trest odbýval v několika věznicích: v letech 1955–1956 v Jáchymově v dolu Nikolaj, v letech 1956–1959 ve Valdicích a v letech 1959–1964 v pevnostní věznici v Leopoldově.

V roce 1960 byl o Kučerovi natočen dokumentární film Agent „K“ vypovídá, ve kterém v hlavní roli ztvárnil sám sebe. Film byl uveden na XII. ročníku Filmového festivalu pracujících (roku 1961).

V roce 1962 mu byl trest snížen na patnáct let, nakonec byl ale propuštěn na svobodu amnestií z 11. března 1964. V té době už měl hodně chatrné zdraví a asi

čtvrt roku po propuštění vážně onemocněl. Zemřel o rok později, 25. září 1965, na rakovinu střev s metastázemi do jater, ledvin a plic. Pohřben je na hřbitově v Dřísech u Staré Boleslavi.

Žádost o rehabilitaci podala dne 16. srpna 1991 dcera Alena Kučerová. Žádosti bylo vyhověno.

Kapitola 4

Porovnání příběhů

4.1 Pozadí *Příběhu vyšetřovatelova*

Příběh vyšetřovatelův je pokusem zachytit obraz, který o Vojtěchu Kučerovi podává vyšetřovací svazek, vznikající v měsících po jeho zadržení (asi od září 1954 do ledna 1955), spolu se soudním přelíčením, konaným 14. dubna 1955 u vojenského kolegia Nejvyššího soudu v Praze. Vyšetřovací svazek má za hlavní cíl – usvědčit viníka. Tomu podřizuje svá témata, tak tvoří svůj příběh. Vyšetřovatelům z řad StB tedy jde, pro někoho možná překvapivě, o odhalení pravdy. Vždyť nepřátelské rozvědky nebyly propagandou, špionážní sítě skutečně existovaly a v Československu působily. A vyšetřování musí hledat pravdu, musí hledat informace, aby mohlo cizí špionáž rozkrýt a podchytit.

Hledání pravdy na špionážním poli je ale náročná disciplína. Často si nemůžete být získanými informacemi jistí, často po dlouhém vyšetřování zjistíte to, co už dávno víte, často to, co vám k ničemu není. Kromě hledání pravdy o nepříteli je proto důležité také vykazovat výsledky. Někdy je třeba nepřítele od základu vyrobít, takové procesy už se ale v roce 1955 moc nedělají. Zadržený agent je proto vítaný materiál. Shromáždit dostatečné důkazy k odsouzení nebývá takový problém, zvláště když ve věznicích je spousta dalších agentů, kteří o zadrženém budou ochotni svědčit, stačí je znovu vyslechnout. Odsouzený agent se pak stává

užitečným zdrojem informací nejen během vlastního vyšetřování, ale i po něm.

4.2 Pozadí *Příběhu dokumentaristova*

Vznik filmu *Agent „K“ vypovídá* byl pro rodinu Vojtěcha Kučery vždycky trochu záhadou. Ani ne tak samotný fakt, že tento propagandistický snímek byl natočen, jako spíše rok jeho vzniku. Proč v roce 1960, pět let po uzavření případu? V době, kdy už byla éra agentů-chodců definitivně u konce? Jasnou odpověď na tyto otázky nemáme, přesto nám širší kontext něco může napovědět.

Film vyrobil Český armádní film (ČAF), jehož předmětem byla „účelová tvorba a výroba filmů s převážně armádní, vojenskou a brannou tematikou s určením pro ideovou výchovu a bojovou přípravu vojsk ČSLA, pro propagaci armády a brannosti a pro jednotnou brannou výchovu a přípravu obyvatelstva ČSSR. Tato činnost je uskutečňována na objednávku orgánů nadřízených ČSAF a státních společenských organizací.“¹ Právě v období let 1951–1962 byla podřízenou tvůrců vůči požadavkům zadavatele nejvyšší.² V našem případě byla zadavatelem pravděpodobně Hlavní politická správa, orgán nadřazený ČAF. Film byl, na rozdíl od většiny ostatní produkce ČAF, určen pro nejširší veřejnost. Jeho promítání bylo povoleno 29. března 1961 a byl uveden na XII. Filmovém festivalu pracujících v témže roce.³ Kromě toho byl pravděpodobně promítán na *Dnech armádního filmu*, což byly akce organizované v 60. letech v krajských městech.⁴

Film režíroval a za kamerou seděl Jiří Ployhar, absolvent prvního ročníku FAMU a velmi zručný kameraman, námět a scénář napsal Roman Hlaváč, významný dramaturg ČAF 60. let, a jako odborný poradce je v úvodních titulcích uveden Karel Paul, což byl podplukovník z V. odboru HSVKR a jeden z hlavních vyšetřovatelů případu Vojtěcha Kučery.

¹ *Organizační řád ČSAF*, 1981. Jde sice o definici o dvacet let mladší než doba, která nás zajímá, přesto se dá tato charakteristika vztáhnout na celé období působnosti ČAF, tedy i na rok 1960. Citováno dle Šmídrkal (2009), strana 7

² tamtéž, strana 8

³ Filmový přehled č. 1 (15. I. 1962)

⁴ Šmídrkal (2009), s. 132

O okolnostech vzniku filmů o agentech na počátku 60. let píše Vladimír Šmídrkal: „Stále aktuální téma nepřátelských agentů se na začátku 60. let žánrově stěhuje z oblasti hraných filmů (agitek) do oblasti dokumentárního filmu (*Agent „K“ vypovídá* /1960/, *Vnitřní stráž* /1962/, *Zakázané pásmo* /1962/, *Rozhovor s Galem* /1963/, *Případ Daniela* /1964/, *Nepolepšitelní* /1964/). Funkcí agitky bylo zobecňovat (syntéza), dokumentární film konkretizuje (analýza). Jeho síla tkví v tom, že na rozdíl od agitek, které více pracovaly s emociálním napětím, dokumentární film je vystaven na faktických informacích. Jinými slovy, agitky útočí na city, kdežto tyto filmy se snaží přesvědčit svojí autenticitou založenou na použitých důkazech. (...) Zde pokračuje tradice pohraničních filmů započatá v 50. letech (...), která vnímala Pohraniční stráž jako záruku bezpečnosti státu před nelegálním přechodem hranice agenty cizích tajných služeb.“⁵

Dále mluví přímo o našem filmu: „Prvním z této skupiny byl film Jiřího Ployhara *Agent „K“ vypovídá* (1960) o činnosti protikomunistické diverzní centrály v Západním Berlíně. Zadržený agent Vojtěch Kučera vypovídá o své zkušenosti agenta západních tajných služeb. Film přibližuje některé z praktik tajných služeb jako je špionážní fotografie, šifrování a vysílání zpráv, využívání mrtvých schránek apod.

(...) Osobní výpovědi bývají působivé právě pro svou autenticitu, ale v případě filmu *Agent „K“ vypovídá a Rozhovor s Galem* lze tušit, že jsou inscenované. Tyto snímky tak kolísají mezi dokumentárním a hraným filmem: zmiňují konkrétní jména, místa a data, čerpají z archivních pramenů, ale namísto autentické výpovědi nabízejí hereckou etudu podle předepsaného scénáře.“⁶

Z těchto informací plyne, že film byl zřejmě součástí širší koncepce pásma dokumentárních filmů o nepřátelských agentech a rok jeho výroby souvisí více s dramaturgickými pokyny uvnitř ČAF (či ještě spíše s pokyny Hlavní politické správy) než s děním okolo Vojtěcha Kučery. Roli mohlo hrát i to, že zrovna v letech 1960–1961 postupně vrcholila Berlínská krize, což činilo Kučerův příběh znovu aktuálním.

⁵Šmídrkal (2009), 64nn

⁶Šmídrkal (2009), 65

Když film porovnáváme s informacemi ze svazků, snadno si všimneme celé řady větších či menších nesrovnalostí. Někdy jde o nedůležité drobnosti (Kučera jel do Sebnitz vlakem, ne osobním vozem; automobil byl ale zřejmě fotogeničtější či zkrátka více pasoval k tehdejšímu obrazu agenta), jindy jde o úsměvné převrácení skutečnosti (podle vyšetřování Kučerův otec s manželkou nejprve zapírali a až na základě Kučerovy výpovědi se přiznali, ve filmu je to přesně naopak; stejně tak při cestě pod patronací Nielsena byla snad jediná, na kterou byl Kučera vyslán bez peněz – ve filmu naopak peníze dostává; a konečně Kvapil, na rozdíl od filmu, nebyl schopen rozpoznat, na které fotografii se nachází Kučera), některá jména jsou změněna nebo chybí (Jan Tulach se stává Josefem Tulachem, místo Vladimíra Cigny ve filmu figuruje Josef Ženíšek, bezejmenný farář z filmu se jmenuje Tichý). Jindy zase překvapí pozoruhodné puntičkářství (komentář Rakušana Fuchshubera je čten špatnou češtinou, což se shoduje s Fuchshubеровými jazykovými znalostmi – dost možná ale kromě Kučery i Fuchshuber a další ztvárňují ve filmu sami sebe).

Než tyto jednotlivosti může být ale zajímavější celkový obraz filmu, na který se můžeme podívat pod zorným úhlem mýtu ve smyslu *Mytologie* Rolanda Barthes⁷. Z hlediska sémiotické analýzy se film ve své primární (denotativní) rovině snaží navodit dojem naprosté objektivity (všechny ty odsouzeníhodné skutky přece obviněný Vojtěch Kučera sám vlastními slovy doznává), nezaujatosti a hlavně autentičnosti, kterou film zdůrazňuje tím více, čím je pozornějšímu divákovi jasnější, že děj je evidentně inscenovaný. V sekundární (konotativní) rovině se film prezentuje jasně propagandisticky, když Vojtěcha Kučeru dehonestuje označením za šmelináře, nevěrníka, člověka lačného po penězích a konečně za spolupracovníka četných, komunistickou propagandou označených a již dobře známých špiónů a zrádců (například generála Moravce). Mýtus se stává ideologií, sdělení je jasné: Ti, co přicházejí ze Západu, jsou po všech stránkách špatní a zavrženíhodní lidé.

Dalším důležitým momentem jsou informace, které ve filmu nezazní. Že se nerozebírá Kučerova spolupráce s StB asi nepřekvapí, nicméně není tu ani nijak

⁷Barthes and Fulka (2011)

popotahována jeho rodina. Ano, je přečteno pár slov z protokolů s Kučerovým otcem a manželkou, ale není nijak naznačeno, že by byli s Kučerou zapleteni, že by mu v jeho protistátní činnosti nějak pomáhali (přitom Marie Kučerová kvůli tomu strávila několik měsíců ve vězení a Kučerovy rodiče zachránilo od uvěznění dost možná jen jejich stáří). Můžeme se jen dohadovat, jestli Kučera, když kývl na spolupráci na filmu (mohl ale odmítnout?), si dokázal vymoci alespoň to, že byla role jeho blízkých vynechána, takže ušli tomuto veřejnému zostouzení, nebo s tím scénář už dopředu nepočítal.

4.3 Pozadí *Příběhu badatelova*

Příběh badatelův vzniká v úplně jiné situaci než předchozí dva příběhy. Nejen komunismus, ale i život Vojtěcha Kučery už je dlouhé roky minulostí. Nastupuje tedy vzpomínání, bádání. Ovšem zase až v tak moc odlišné situaci nejsme. Vždyť i pro předchozí dva příběhy byl moment *vzpomínání a bádání* (jazykem tajných služeb vytěžování a vyšetřování) klíčový. V čem je tedy pozice badatelova jiná? Snad by se chtělo napsat – jemu jde přeci konečně o pravdu, chce nezaujatě popsat, jaké osudy Vojtěch Kučera skutečně prožil. Po vši té účelovosti a ideologičnosti vyšetřovatelů, kteří přece hlavně potřebovali odsoudit nepřítele, aby vykázali nějakou aktivitu a posílili svou pozici, a dokumentaristů, kterým zase šlo o vytvoření uměleckého díla jakožto podkladu pro ideologickou výchovu, konečně uzříme nezkalený obraz minulosti. Ale i badatel přece píše s nějakými záměry. Vědeckými, vysokými? Snad. Potíž je v tom, že rozkrývat záměry minulé doby, která už je součástí velkého příběhu, součástí historie, je někdy mnohem jednodušší než pokoušet se vystihnout všechny aspekty našeho jednání dnešního. Říká se, že historii píšou vítězové, což zároveň naznačuje, že historici jsou vždy poplatní době, pro kterou píší. *Příběh badatelův* se v tomto výkladu vlastně stává legitimizačním nástrojem pro dnešní režim – tím, že poukazuje na křivdy spáchané v režimu minulém.

V *Příběhu badatelově* jsem se snažil přiblížit volnějšímu vyprávěcímu stylu, jaký může v našich podmínkách představovat hojná memoárová literatura poli-

tických vězňů a další literární produkce publicističtějšího rázu, která vzniká na základě rozhovorů s pamětníky (často doplněných studiem archivních materiálů). (pozn: Příkladem knihy vlastních vzpomínek můžou být určitě Paměti Lichoběžníka Otakara Rambouska, celou řadu krátkých „publicistických“ a nesmírně čtivých příběhů zpracoval novinář Luděk Navara ve třech svazcích Příběhů železné opony. Je pro ně typické zdůrazňování autenticity: na přebalu prvního svazku píše historik Oldřich Tůma, že tato kniha „by se měla číst také jako skutečné memento o tom, jak naše nepříliš dávná minulost opravdu vypadala.“ V dramatické předmluvě se dočteme, že „toto je pravdivá kniha. Všechny příběhy se skutečně staly.“⁸

Při čtení tohoto příběhu je třeba ale mít na paměti jeho nedokonalost: mnoho věcí jsem vynechal, protože mi nepřišly zajímavé či na ně nezbylo místo, mnoho věcí jsem z neznalosti či zbrklosti opomenul, mnoho věcí jsem snad uvedl chybně, mnoho věcí jsem popsal možná úplně opačnými slovy, než by zvolil badatel jiný.

A co Vojtěch Kučera? Ve *vyšetřovatelově příběhu* byl karikaturou, zločincem, který nemůže udělat nic než doznat se a přijmout trest. V *dokumentaristově příběhu* se stal nástrojem v rukou umělců (a ideologů), hercem, rolí. Co v příběhu posledním? Byl zde člověkem živým, ve vši své komplexitě a nejednoznačnosti, nebo opět jenom nástrojem nějak vystavěného vyprávění? Byl zde opravdovým aktérem? Jedná sám za sebe? Chtěli jsme přece napsat příběh co nejbližší pravdě, co nejreálnější. A v realitě člověk vždy nakonec jedná sám za sebe, ať už pod vnějším tlakem či ve svobodě. Jenomže realita příběhu je jiná, příběh má své vlastní zákonitosti, které si vybírají daň. Příběh musí být jasně pochopitelný, dostatečně stručný, nějak vypointovaný. Autentické činy aktéra jsou sice nějak popsány a zachyceny, ale detailní motivace a důvody, ve vši komplexnosti všech momentálních sociálních a jiných vztahů aktéra, se často vytrácí.

V odhalení alespoň pár autentických momentů nám může pomoci mikrohistorická analýza, kterou na několika střípcích provedeme v následující části. Přijďme tím o příběh, budou to jen jednotlivé sondy, tak trochu vytržené z kontextu děje, ale naopak lépe umístěné v kontextu minulosti (která už dávno nenávratně

⁸Navara (2004), strana 7

minula). Mikrohistorie nám může pomoci probudit ostré vědomí „krátkého času“.

Kapitola 5

Mikrohistorické sondy

5.1 Vztah ke zbraním

V rozsudku Nejvyššího soudu vojenského kolegia v Praze nad obviněným Vojtěchem Kučerou čteme, po dlouhém výčtu jeho trestné činnosti, následující věty, které mu možná zachránily život:

*„To jsou skutečnosti, které charakterizují vysoký stupeň společenské nebezpečnosti, jíž se obviněný dopustil. (...) Při výměře trestu nutno [však] také vycházet z osobních poměrů pachatele a sice (...) zda je nutno obviněného úplně likvidovat vyslovením absolutního trestu, nebo zda je možno použít ustanovení § 29 odst. 2 tr. zák. a zákonem stanovený trest smrti přeměnit na trest odnětí svobody. (...) Ze zkušeností je známo, že západní imperialisté na naše území vysílají agenty s teroristickými, diversními a sabotážními úkoly, kteří jsou schopni ve své zvrhlosti a chladnokrevnosti zavraždit každého, kdo se jim v cestu postaví. Mezi agenty tohoto druhu obviněný Kučera i přes svoji bezcharakternost a nenávist k lidově demokratickému zřízení rozhodně nepatří. Za celou dobu svého působení ve službách západních rozvědek odešel **jednou na cestu do ČSR ozbrojen** a to se od hranic vrátil, neboť **nechtěl dané mu úkoly plnit se zbraní v ruce**. (...) Proto tuto okolnost nelze při úvaze o výměře trestu přehlédnout.“¹*

¹ ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 2, s. 441–446

Vztah Vojtěcha Kučery ke zbraním a potažmo k násilí vůbec se jako leitmotiv line celým vyšetřovacím svazkem. Hned na jeho první straně, ve zprávě o zadržení, se dočteme, že první slova Vojtěcha Kučery po zadržení byla pobídkou, „*aby si ho prohlédli, že žádné zbraně nemá*“. O pár hodin později, na velitelství praporu pohraniční stráže, o zbraních mluví zase, když bez toho, aby byl přímo tázán, vypráví, „*že mu v Berlíně na cestu dávali tři granáty a pistoli, což však odmítl*“.² Výše zmíněná část rozsudku je jakýmsi dovršením procesu „vyjednávání“ mezi vyšetřovaným a vyšetřovateli. Toto vyjednávání však nebylo jednoduché. Proč silnější hráč v tomto duelu nakonec přistoupil na argumenty soupeře a přijal roli, do které se vyšetřovaný sám stylizoval (člověk zkažený, ale nenásilný)?

Nejprve si ale rekapitulujme, co víme z vyšetřovacího svazku. Kučera zbraně samozřejmě používat uměl (roku 1928 absolvoval základní vojenskou službu, kde mimo jiné působil jako instruktor kulometné rot, a až do roku 1935 byl v záloze; dále absolvoval v roce 1950 špionážní kurz v Londýně, který se zbraním také podrobně věnoval, i když hlavně teoreticky), ale během celé své špionážní kariéry si zakládal na tom, že se vždy obejde bez nich, klíč podle něj spočíval ve znalosti terénu, ne v umění zneškodnit nepřítele.

Během vyšetřování, kdy byl podrobně dotazován ke každé své zpravodajské cestě přes hranice, se vyšetřovatelé vždy znovu vyptávali na jeho výbavu – falešné doklady, peníze a samozřejmě zbraně. Podle vyšetřovacích protokolů se vydal Kučera na cestu ozbrojen jenom jednou – a právě vědomí, že má u sebe zbraně, ho tolik znervózňovalo, že se hranice překročit bál. Kučera v závěrečném protokolu celou událost popsal takto:

*„V srpnu 1950 dal mi Bill s Jerryem ve Frankfurtu n. Moh. za úkol navštívit v Praze jistého praporčíka (...), vybudovat mrtvou schránku (...). Potom (...) mne seznámil se dvěma muži, uprchlíky, jistým hajným a bývalým příslušníkem SNB, kteří mě měli odvést přes státní hranici do ČSR. Se zmíněnými muži a Jerryem jsem pak odejel do prostoru Weidhaus k čsl. státní hranici, kde nám každému dal Jerry gumové boty, tablety cyankaly, **pistoli s náboji a dva obranné granáty**,*

²ABS, vyšetřovací spis V-2424, podsvazek. 2, s. 1n)

*které jsme měli použít proti osobám, které by nás chtěly zadržet. (...) S uvedenými muži jsem se vrátil od čsl. státní hranice na místo schůzky s Jerryem vzhledem k tomu, že **jsem se bál jít do ČSR v ozbrojeném doprovodu** a dále proto, že na státní hranici **jsem uslyšeli výstřel**. Billovi jsem vrátil peníze a ostatní věci (...). Tím skončila má spolupráce s Billem a anglickou rozvědkou.“³*

V žalobě vyššího vojenského prokurátora je tato událost podána mnohem dramatictěji:

*„Po návratu ze špionážního kurzu do západního Německa byl obviněný Kučera v srpnu 1950 vyslán Stuchlým jako vyškolený špion **s ozbrojeným doprovodem** do ČSR. Měl za úkol získat ke špionážní činnosti jistého muže v Praze (...). Kromě toho měli v Praze vybudovat mrtvou schránku (...). Tyto úkoly však obviněný **pro přestřelku na hranicích** při pokusu o její přechod nemohl splnit.“*⁴

Z jednoho výstřelu v dálce je náhle přestřelka. Místo tří vylekaných mužů, kteří využili první příležitosti k návratu od hranic, nám žaloba předkládá obraz agentů, kteří se snad chtěli přes hranici prostřílet, ale nakonec se jim to nepovedlo, tak se museli stáhnout...

Pro Kučera bylo jistě důležité, že jeho odmítavý vztah ke zbraním nezávisle na něm potvrzovali další zadržení agenti. Josef Fuchshuber, se kterým přecházel hranice v prostoru Bratislavy, vypověděl, že u „Vojty“, jak Kučera nazýval, žádné zbraně neviděl.⁵

Bruno Folta, mladík, kterého Kučera převáděl do Československa v roce 1954, vypovídal o rozhovoru, který s „Vojtou“ o zbraních vedl. Před cestou Kučera Foltovi důrazně nařizoval, aby si s sebou zbraň nebral, později však zjistil, že ho Folta neuposlechl:

*„Cestou na státní hranici **jsem zjistil, že Folta má u sebe pistoli a nařídil jsem mu, aby ji zahodil**. Folta mi však neuposlechl a prohlásil, že ji zahodí v případě, že by viděl, že bude zadržen čsl. bezpečnostními orgány.*

³ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 2, s. 404

⁴ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 2, s. 431

⁵ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 1, s. 157

OTÁZKA: V tomto směru však Folta vypovídá poněkud jinak a ve své výpovědi uvedl toto:

*„Vojta mi radil, **abych střelné zbraně použil až v nejkrajnějším případě...** že bych nemohl uniknout. Vojta však **nebyl proti použití zbraně, na př. proti přísl. Stb,** ale doporučoval mně, že někdy může nastat i taková situace, že mě zavedou až na SNB a že se mi podaří, že nakonec uvěří mým falešným dokumentům a propustí mě. **Dle Vojtovy rady jsem měl střílet až tehdy, když bych již stoprocentně věděl, že budu zatčen....**“*

Mluvte pravdu!

ODPOVĚĎ: O tom jsem s Foltou nehovořil.“⁶

Foltova výpověď, jinak vcelku sedící do obrázku, který si o Kučerově vztahu ke zbraním skládáme, byla pro Kučeru nepřipustná a opakovaně ji dementoval. Nemohl si před vyšetřovateli dovolit připustit, že by souhlasil s použitím zbraně proti příslušníkovi StB, třebaže pouze v krajním případě. Jeho postoj ke zbraním musel být jednoznačně odmítavý.

Jak už víme z úvodu kapitoly, soud se v rozsudku v obou probíraných případech přiklonil ke Kučerově interpretaci událostí, možná ji snad ještě zjemnil. Žaloba jako by v tomto bodě selhala. Spíše než neúspěch prokurátora to ale působí jako předem připravený scénář, vyjednaný kompromis, na kterém se obě strany (nepřímo) dohodly. Prokurátor mluví přehnaně tvrdě, aby mohl soud velkoryse ustoupit, poukázat i na nějaké světlé stránky. Žalobce žádá trest tvrdý, obhájce spravedlivý. S rozsudkem 25 let jsou nakonec asi spokojeni všichni.

Vztah Vojtěcha Kučery ke zbraním, tak jak ho prezentoval po celou dobu vyšetřování, tak můžeme pokládat za příklad úspěšné „strategií přežití“, v tomto případě snad i doslova.

⁶ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 2, s. 415

5.2 Šmelinář a prospěchář?

Vedle vztahu ke zbraním je dalším motivem prostupujícím svazek otázka šmeliny a vůbec vztahu k majetku. Stejně jako v případě zbraní i v této oblasti si Vojtěch Kučera promyšleně buduje pověst šmelináře, kšeftsmana, podvodníčka, prospěcháře, člověka, kterému jde vždy jen a jen o peníze.

Podle vzpomínek rodiny rozhodně takto úzce materiálně zaměřen nikdy nebyl. Rozhodně prý nebyl podvodník, na to neměl povahu. A on ani příbuzní nikdy neměli velký majetek, takže žádné velké peníze zjevně nikdy „neudělal“. Proč o sobě ale tedy takový dojem před vyšetřovateli vytvářel? Odpověď je nashled. Největším nepřítelem byl je vždy nepřítel ideový. Pokud jde někomu jen o peníze, je sice nízký a odporný, ale pořád lepší než ten, který své zločiny páchá za myšlenky kapitalismu, reakce a podobně.

Opět se dá předpokládat, že vyšetřovatelé Kučerovi v tomto neskočili na špek, že si uvědomovali, že v některých situacích jednal ze zásady, nicméně obraz šmelináře se v rámci „vyjednávání“ během psaní protokolů nakonec prosadil. Kučerovi se tak nakonec hodila kauza, která stála na počátku jeho ilegálního působení, totiž štvavý článek v Rudém právu, který odhaloval jeho rozsáhlé šmeliny a podvody v tkalcovně ve Velkém Březnu.

Kučera proto, když je v této věci vyslýchán, se nijak nebrání, a kajícně přijímá verzi příběhu vytvořenou Rudým právem. Naopak když je vyšetřována Marie, jeho bývalá žena, hned při prvním dotazu se snaží uvést věci na pravou míru svou verzí příběhu: vysvětluje, že hned po válce došlo v podniku k nehodě (požár vzniklý jiskrou od lokomotivy zachvátil vagón s látkami), její muž poškozené zboží neodepsal, ale dokázal ho (jako znehodnocené, tedy bez bodů) prodat firmě, která ho i tak dokázala využít, a tím podniku A.Mainla zachránil alespoň peníze za náklady.⁷

Dalším momentem, který naznačuje, že se Vojtěch Kučera pověsti člověka jdoucího po penězích nebránil, naopak jí šel naproti, je událost z Moravského písku (respektive výpovědi o této události). Kučera tu, společně s dalším převa-

⁷ ABS, vyšetřovací spis V-1914, vyšetřovací svazek, 66

děčem Fuchshuberem, sestavoval skupinu pro přechod hranic. Na poslední chvíli se chtěl ke skupině přidat i místní farář Tichý, Fuchshuber ho ale odmítl, protože se bál, že by jich už bylo moc, a beztak za něj prý neměl zapláceno.⁸

Při soudním přelíčení však Kučera výpověď mění a tentokrát je to on, ne Fuchshuber, který faráře odmítá, protože by za jeho převod „nic neměl“. ⁹ Vypadá to skoro, jako by se zadržení agenti předháněli v tom, kdo je větší prospěchář. Podobně jako v případě vztahu ke zbráním se můžeme domnívat, že šlo opět o jakousi dohodu, kompromis, součást soudního scénáře, kde Kučera dostal příležitost udělat ze sebe ještě většího prospěcháře, než jakého ze sebe dělal v průběhu vyšetřování, a tím se dozajista vyhnout podezření, že lidi převáděl a špionáž konal z ideových důvodů, což by znamenalo mnohem přísnější trest.

5.3 Gertruda Holly

V poslední sondě se zaměříme na moment, kdy se z něčího jednání mimoděk dozvídáme více, než bylo zamýšleno. Tentokrát se nebudeme zabývat Vojtěchem Kučerou, ale Gertrudou Holly, jeho známou z Velkého Března.

Gertruda Holly byla už několik let před začátkem vyšetřování Vojtěcha Kučery zavázána ke spolupráci s StB, které dodávala pravidelné zprávy o svých zajímavých kontaktech. Mezi nimi byli i člen strany a právník s mezinárodními styky Josef Kučera a jeho bratr Vojtěch, v té době už ilegálně v zahraničí. S rodinou Kučerových se Gertruda Holly seznámila po válce ve Velkém Březnu.

V roce 1952 se StB rozhodla tohoto kontaktu na osobu v Západním Německu využít a pokusit se Vojtěcha Kučeru pomocí Gertrudy Holly získat ke spolupráci jako zahraničního agenta československé rozvědky, a to aniž by čeští zpravodajci tušili, že Kučera v té době už spolupracuje se západními zpravodajskými agenturami. Kučera skutečně na písemné pozvání Gertrudy Holly přišel tajně do Československa (těžko říci, jestli to oznámil svým „západním zaměstnavatelům“, při vyšetřování to rozhodně popíral) a slíbil podávat určité zprávy (pomocí mrtvých

⁸ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 2, s. 407

⁹ABS, vyšetřovací spis V-2424, mapa č. 2, s. 439

schránek v Německu a dalších osobních schůzek na československém území), ale tyto úkoly plnil jen velmi sporadicky a bez žádných praktických výsledků (jak konstatuje sama StB během pozdějšího vyšetřování). Naopak tohoto kontaktu možná využil k tomu, aby udal několik československých agentů pokoušejících se infiltrovat západní rozvědky. Přesto vyšetřovatelé toto podezření dále nezkoumali a celá linie „dvojagenství“ Vojtěcha Kučery, tedy fakt, že spolupracoval i s československou rozvědkou, byla v závěrečném protokolu a ve všech dokumentech pro soud vynechána. Vyšetřovatelé mohli pokládat ohrožení vlastní zpravodajské sítě za své selhání a nechtěli se jím před soudem prezentovat, když jiných důkazů k usvědčení Kučery měli dost.

Nicméně nehledě na tyto dohady se z protokolů s Gertrudou Holly a z jejích zpráv můžeme dozvědět velmi zajímavé věci. (pozn: Budeme zde čerpat z Výpisu z osobního spisového svazku Ireny (Gertrudy Holly) k Osobě Vojtěcha Kučery. P2,120–128) Když je Holly někdy v roce 1952 na Vojtěcha Kučeru dotazována, je vidět, že přesně ví, jaký materiál se po ní v těchto situacích požaduje. A tak Holly velmi barvitě popisuje, že Kučera má „velmi slabý charakter“, je to „bezcharakterní prospěchář“ a vůbec zavrženíhodná osoba – co taky čekat od člověka, který opustil rodinu a utekl za sudetskou Němkou do Západního Německa? Holly se evidentně snažila naplnit očekávání tajné policie. Ostatně často téměř stejné formulace zaznívají v místních šetřeních a ustanovkách, které si vyšetřovatelé (už po zadržení Kučery) konspirativně vyžádali v místech jeho bývalého bydliště od místních důvěrníků.

Že jde od Gertrudy Holly jenom o naplňování očekávání vyšetřovatelů, které nemusí mít s reálným stavem zas až tolik společného, se mimoděk krásně ukazuje jen o stránku vedle, když se vyšetřovatelé dotazují, za jakých konkrétních okolností se Holly s Kučerou seznámila. Tu se z vyprávění ztratí ono barvitě a hodnotící zaujetí a naopak začne suchý výpis faktů. Holly evidentně vypadává z role „udavačky“ a nechává zaznívat svou autentickou zkušenost: popisuje, jak na tom byla po válce jako sudetská Němka velmi špatně a Kučera, když to viděl, nabídl jí, že se u ní bude doučovat angličtinu (kterou Holly dobře uměla) – a to přestože prý o samotný jazyk neměl zájem a chtěl ji takto jen finančně podpořit.

Časem dokonce „dohodil“ Holly další studenty (svou ženu a švagrovou).

Najednou získáváme o Vojtěchu Kučerovi úplně jiný obrázek – z bezskrupulózního prospěcháře myslícího jen na sebe se náhle stává člověk, který je ochotný nezištně druhému pomoci (navíc v době, kdy přátelení se se sudetskými Němci vám body ve společnosti rozhodně nepřineslo). Pikantní přitom je, že tito dva různí Vojtěchové Kučerové spolu poklidně koexistují v jednom protokolu, aniž by to bylo Gertrudou Holly či vyšetřovateli jakkoli reflektováno. Však šlo také jen o otázku po okolnostech seznámení. Hledat v těchto okolnostech i odpovědi na charakterový profil by bylo pošetilé, když pro ten máme přece samostatné a již vyplněné kolonky.

Závěr

Jádro práce tvořily tři příběhy, zachycující klíčové momenty života Vojtěcha Kučery z různých úhlů pohledu, s různými akcenty. První dva příběhy, příběh vyšetřovacího svazku vedeného na Vojtěcha Kučera a příběh filmu *Agent „K“ vypovídá*, už byly odvyprávěny v minulosti, třetí příběh představoval dnešní zpracování látky, vlastní výzkum opírající se o studium archivních pramenů a rozhovory s pozůstalými, jehož plodem měl být méně zkreslený pohled na osudy Vojtěch Kučery.

Celý tento koncept byl ale tak trochu hrou, protože i první dva příběhy byly vlastně psány znovu, nyní, takže pochopitelně nepředstavují původní dokumenty v ryzí podobě (ty leží v archivech, přístupné lačným badatelům), jen jejich dnešní reinterpretaci, převyprávění. Přesto jsme se pokusili do minulých vypravěčů vcítit a podat tak několik verzí příběhu, protože rozdíly mezi nimi vzbuzují zajímavé otázky.

V poslední části jsme podnikli tři malé mikrohistorické sondy do vyšetřovacích svazků a pokusili jsme se detailněji poodhalit motivace a strategie jednání aktérů, které by jinak v hlomozu uhánějícího příběhu mohly být přeslechnuty.

V prvních dvou jsme si všímali, jak Vojtěch Kučera v průběhu vyšetřování pracoval se dvěma pro něj klíčovými motivy: vztahu ke zbraním a vztahu k penězům. Dokázali jsme, že vyšetřovaný, ač je proti vyšetřujícím tradičně v nevýhodě, ani v této mezní situaci neztrácí schopnost svébytného jednání a zůstává aktérem. V mezích možností vyjednává svou možnou pozici, až obě strany nacházejí určitý kompromis. Pro Vojtěcha Kučera sice nesmírně tvrdý (25 let „natvrdo“), ale umožňující mu nakonec přežítí.

Poslední sondou jsme se odchýlili od zaměření na našeho hrdinu Vojtěcha Kučeru. Rozbor výpovědi spolupracovnice StB Gertrudy Holly demaskoval různé druhy kódů, kterými v různých situacích hovoříme. Mohli jsme tak zachytit autentickou zprávu o charakteru Vojtěcha Kučery i tam, kde vlastně autenticita nebyla žádána, protože správnou odpověď vyšetřovatelé i spolupracovnice věděli dopředu.

Tyto střípky sice leccos o Vojtěchu Kučerovi napovídají, nepodávají však o něm dostatečnou zprávu, jeho minulost – a především, jaký to byl vlastně člověk – zůstanou bez jednoznačné odpovědi. Jen příběh budeme mít o jeden víc.

Prameny

Archiv bezpečnostních složek, fond Vyšetřovací spisy – ministerstvo vnitra,
vyšetřovací spis archivní číslo V-2424 vedený na Vojtěcha Kučeru

Archiv bezpečnostních složek, fond Vyšetřovací spisy – ministerstvo vnitra,
vyšetřovací spis archivní číslo V-1914 vedený na Marii Kučerovou

Literatura

- R. Barthes and J. Fulka. *Mytologie*. Bod (Dokořán). Dokořán, 2011. ISBN 9788073633592. URL <http://books.google.cz/books?id=Pdd6twAACAAJ>.
- M. Bednářová and J. Čermák. *Z pekla se neutíká: zpověď tajného agenta a příslušníka cizinecké legie Jaroslava Čermáka*. Edice Fakta. Akcent, 2001. ISBN 9788072682058. URL <http://books.google.cz/books?id=qBshAQAAIAAJ>.
- A. BENSÁ. Od mikro-historie ke kritické antropologii. *Cahiers du CEFRES*, (N 19), 2019.
- T. Bursík. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali: trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949-1961*. Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. ISBN 9788087211229. URL <http://books.google.cz/books?id=k84cQwAACAAJ>.
- J. Černý and J. Černý. *Za dráty komunismu: 5 291 dnů na Borech, v Leopoldově, na Mírově, ve Valdicích*. Paseka, 2005. ISBN 9788071857358. URL <http://books.google.cz/books?id=CT56AAAAMAAJ>.
- M. Churaň. *Encyklopedie špionáže: ze zákulisí tajných služeb, zejména Státní bezpečnosti*. Libri, 2000. ISBN 9788072770205. URL <http://books.google.cz/books?id=eeZSAAAACAAJ>.
- J. Čvančara. *1943 - 1945: Někomu život, někomu smrt : československý odboj a nacistická okupační moc / Jaroslav Čvančara*. Laguna, 2008. URL <http://books.google.cz/books?id=VQQsAQAAAMAAJ>.

- P. Fencel and L. Svoboda. *Králové Šumavy: katalog výstavy*. Ústav pro studium totalitních režimů, 2012. ISBN 9788087211625. URL <http://books.google.cz/books?id=qnmBMwEACAAJ>.
- C. Geertz, V. Hubinger, H. Červinková, and H. Humlíčková. *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Studie (Sociologické nakladatelství). Sociologické Nakladatelství, 2000. ISBN 9788085850895. URL <http://books.google.cz/books?id=pVbDAQAAACAAJ>.
- V. Jiřík. *Na opačném břehu*. Nakl. Epocha, 2010. ISBN 9788074250767. URL <http://books.google.cz/books?id=msSjuAAACAAJ>.
- K. Kaplan. *Nebezpečná bezpečnost: Státní bezpečnost 1948-1956*. Edice Knihy, Dokumenty. Doplněk, 1999. ISBN 9788072390243. URL <http://books.google.cz/books?id=afoEAQAIAAJ>.
- K. Kaplan. *Pouťorovný exil: 1948-1949*. Dialog, 2007. ISBN 9788086761695. URL <http://books.google.cz/books?id=BwACKAAAACAAJ>.
- L. Navara. *Příběhy železné opony*. Příběhy železné opony. Host, 2004. ISBN 9788072941353. URL <http://books.google.cz/books?id=dS8iAQAAIAAJ>.
- D. Povolný. Ing. František Janeček, dr. h. c. 1878 – 1941, jeho život a dílo. Diplomová práce, FF UK, Praha 1996.
- O. Rambousek. *Paměti lichoběžníka: paměti agenta-chodce*. Primus, 1999. ISBN 9788085625226. URL <http://books.google.cz/books?id=7YrnAAAAMAAJ>.
- F. Šedivý. *Legie živých, aneb, Jáchymovské peklo*. EVA - Milan Nevole, 2010. ISBN 9788090431348. URL <http://books.google.cz/books?id=WKH-ngEACAAJ>.
- V. Šmídrkal. *Armáda a stříbrné plátno: československý armádní film 1951 - 1999*. Naše Vojsko, 2009. ISBN 9788020610225. URL <http://books.google.cz/books?id=2FmnygAACAAJ>.

- M. Spurný. *Nejsou jako my: česká společnost a menšiny v pohraničí (1945-1960)*. Antikomplex, 2011. ISBN 9788090442139. URL <http://books.google.cz/books?id=TBZZMwEACAAJ>.
- P. Tomek. *"Objekt Alfa": Československé bezpečnostní složky proti Rádiu Svobodná Evropa*. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. ISBN 9788086621272. URL <http://www.policie.cz/soubor/sesit-14-pdf.aspx>.
- P. Tomek. *Na frontě studené války: Československo 1948 - 1956 ; výstava k 60. výročí zahájení zahraničního protikomunistického odboje ; [katalog výstavy]*. Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. ISBN 9788087211144. URL <http://books.google.cz/books?id=nlbISAAACAAJ>.
- D. Třeštík, J. Klápště, E. Plešková, and J. Žemlička. *Dějiny ve věku nejistot: sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka*. Dějiny státu. Nakl. Lidové noviny, 2003. ISBN 9788071066477. URL <http://books.google.cz/books?id=-JxHAQAACAAJ>.
- P. Vaněk. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. ISBN 9788087211083. URL <http://books.google.cz/books?id=xQQOPwAACAAJ>.
- K. Vysloužil. *Famo-o: monstrproces v Olomouci v červnu 1950*. Návrat (Lípa). Lípa, 2010. ISBN 9788087206119. URL <http://books.google.cz/books?id=YfrSYgEACAAJ>.

Příloha A

Rudé Právo 8. 10. 1947

číslo 235, strana 1

Nový protišmelinářský zákon umožňuje národním výborům ukládat

nejpřísnější tresty šmelinářům!

PROŠMELIL PŘES 1 MILION BODŮ

Předsednictvo zemského národního výboru schválilo na svém úterním zasedání znění oběžníku, který bude rozeslán všem okresům a ústředním národním výborům. Na jeho základě budou zřízeny při těchto lidových orgánech trestní komise, které budou trestat šmelináře podle zákona č. 15/47 na ochranu proti šmelinářům, schváleného na popud komunistů sněmovnou v únoru letošního roku.

Šmelináři budou trestáni nejen pokutami, ale budou zavíráni do zemských donucovacích pracoven, nebude-li ovšem povaha jejich provinění vyžadovat trestu ještě přísnějšího. Tak se národním výborům dostává do ruky vpravdě účinná zbraň v boji proti této parazitní na těle národa. Nyní je na nich, aby této zbraně dovedly různé použít.

Ale ani nejlepší protišmelinářský zákon se nesetká s očekávaným úspěchem, vyskytnou-li se při hlasování o výši trestu zastánci šmelinářů. Přinesli již mnoho zpráv, že zástupci strany nár. soc. a lidové hlasují často proti komunistům pro snížení trestů. Jsou prý sice pro potrestání — jak to prohlásil zástupce nár. soc. strany v komisi ZNV pro trestání šmelinářů — ale potrestání sňosné. Jak to vypadá v praxi, každý soudný člověk dovede si představit.

Účelem protišmelinářského boje není totiž dát jenom pokutu, na kterou si šmelinář hned druhý den vydělá a kterou považuje jen za nezbytné obchodní riziko. Účelem je trestat účelně a to tak, aby na další šmelny každého přišla chuť.

Žádost o vydání dr Kempného a Bugára podána sněmovně

Jak oznámil včera večer rozhlas, došla předsednictvu sněmovny žádost krajského soudu v Bratislavě o vy-

Zašmelili statisíce metrů látek

Národní správce prádelny a tkalcovny bavlny ve Velkém Březně n. L. **Voltěch Kučera** prodal bez hodového krytí 90.000 m látek, různým firmám prodával udánlivě zbytky bez udání míry a váhy, firmě Vlasta Štěpánková ve Dvoře Králové různé záclony v hodnotě 880.000 Kčs, firmě Sýkora, výroba bendážního zboží v Praze, prodal 36.000 m textilií, prodal 5500 m ložní vlny pod záminkou, že je vadná. Svému bratru prodal 368 m různého textilu a sto košil. Všechny textilie prodával za výnosem předražené ceny. Bodová hodnota zajištěných látek přesahuje milion bodů.

Národní správce fy Wenzl, tkalcovna v Cvikově, Karel Rohr nakoupil

Vláda schválila přídatky veřejným zaměstnancům

Jednorázový přídatek všem ve stejné výši — Zvýšený vánoční příspěvek pensistům — Demagogický návrh nár. soc. definitivně padl Praha (vk).

Vláda schválila ve své úterní schůzi přídatky státním a veřejným zaměstnancům. V konečných fázích jednání se podařilo posléze prosadit spravedlivou zásadu, za kterou se od počátku stavěli komunisté a kterou masa zaměstnanců požadovala, že příspěvek, který má být vyplacen v říjnu, je příspěvkem s o c i l n í m a proto že nemá být odsoupen podle výše platu. Při tom se komunistickým zástupcům podařilo prosadit, že přídatek bude vyplacen v té výši, v jaké byl původně navržen pro střední kategorie zaměstnanců. Tím bylo dosaženo významného přínosu pro více než 90% úroňů a středních státních a veřejných zaměstnanců.

Podle dohody, dosažené v posledním zasedání personálního komitétu ministrů, předložila ÚRO nový, pozměněný návrh, který byl přijat vládou.

Státní a veřejní zaměstnanci dostanou tedy tyto přídatky: ženatí 1400 korun čs, svobodní 1200 Kčs, na každé dítě 200 Kčs.

Tyto přídatky dostanou všichni zaměstnanci bez rozdílu platů a služebního zařazení.

Další změna v novém návrhu ÚRO pamatuje na pensisty, vdovy a sirotky tím, že se jim zvyšují původní stanovené částky vánočního příspěvku. Vánoční příspěvek bude všem zaměstnancům vyplacen takto: ženatí 1500 korun čs, svobodní 1200 Kčs, pensisté 1200 Kčs, vdovy 1000 Kčs, sirotci 700 korun čs, na každé dítě 300 Kčs.

Příspěvek na nezaspátné děti dostanou kromě aktivních zaměstnanců i pensisté.

Vláda tedy přijala spravedlivé a finančně únosné návrh ÚRO. Všechny

Otakaru Wünschovi bude vypraven státní pohřeb

Když ve včerejší schůzi vlády podal ministr informací Václav Kopecký zprávu o úmrtí předsedy Svazu novinářů Otakara Wünsche a navrhl, aby vláda vyslovila Svazu novinářů soustrast, všichni členové vlády na znamení úcty k mrtvému povstali.

Vláda pak jednomyslně souhlasila, aby byla vyslovena soustrast Svazu novinářů a aby zesnulému předsedovi Svazu redaktoru Otakaru Wünschovi

Příloha B

SEVER – krajský týdeník KSČ pro severočeské pohraničí, 14. 9. 1947

strana 2, ISSN 1803–1102

Národní správce přádelny zašmelil 90.000 m látek

Kam mizí textilie vyrobené v našich továrnách — ptají se ženy i muži, marně shánějící po obchodech látku na šaty. Ptají se tak i poctiví maloobchodníci, kteří mají v regálech jak vymeteno. Rudé právo ukázalo ve čtvrtek na několik případů, a odhalilo roušku, zahalující šmelinu s textilem. Mezi šmelináři s textilem byl uveden na čelním místě Vojtěch Kučera, národní správce přádelny a tkalcovny ve Velkém Březně u Část. n. L., který prodal bez bodového krytí 90.000 m látek za vysocí předražené ceny. Jak uvádí RP, prodal do Dvora Králové záclony v hodnotě 380.000 Kčs, firmě Sýkora v Praze 36.000 m textilií, 5500 m ložní věhy pod záminkou, že je vadná a svému bratru prodal 368 m různého textilu a sto košil. Bodová hodnota zašmelených látek přesahuje milion bodů. Pokud je nám známo, byl tento podatelný národní správce již jednou národním podnikem ze svého místa odvolán. Protože se v jeho případě jedná o šmelinu v hodnotě několika milionů Kčs, zajímalo by nás, zda byl dodán do zajišťovací vazby.

Příloha C

Rudé Právo 30. 9. 1954

strana 2

Prohlášení bývalého hlasatele rozhlasu „Svobodná Evropa“ Bruna Foltz

BRATISLAVA 29. zář. (ČTK) — Československá tisková kancelář upřesňuje ve středu 29. zář. v Bratislavě takovou konferenci, na které učinil bývalý hlasatel „Svobodné Evropy“ Bruno Foltz toto prohlášení:

„Jmenuji se Bruno Foltz, narodil jsem se 23. října 1905 v Bratislavě, kde bydlím a pracuji nyní jako učitel a jeho mám i dále příbuzné. V Bratislavě jsem v roce 1921 vstoupil do národní školy. Hned po propuštění ze školy jsem spolu se svým spolužákem Tiborem Adamcem utvořil Ústečnou do Rakušaka. Odkázal jsem na dobrodružný pohled v představení o pohledu Rakušaka. Jsem však více než překvapen, když po příchodu do Vídně nás hrdlo řekli si rádi. Na náspek, po celém životě jsem si nás stále nevěřím a nadl nám ani najít.

Hlasoval jsem se ve veřejném hodnocení (čestně) o penze na americký kanál, což byl hlasitel toho, aby nás odvedl do Ameriky. Hlasoval jsem, aby byl v jednom z veřejných hodnocení, o něm jsem se později dověděl, že jsem jako uprchlý lid při vyhlášení amerických agentů do ČSR.

Později jsem byl vyslán jako na oddělení americké výzvědné služby MIS (Military Intelligence Service), která se nachází ve Vídni v ulici Baugartenstrasse. Výsledky při zánětu na skladě informací o životě v Československu, hlavně v vojenských a hospodářských oblastech. Vzhledem k tomu, že jsem při výhledu nemohl uvést žádné konkrétní údaje, byli jsme po odjezdu z Vídně a odešli jsme předtím, než dohromady utvořili obyvatel na Gregor Mendel-Strasse, což byl náš poslední představitel do ústředního tiskového v Linci a v Bratislavě.

Život a pohnutí v těchto letech na mne zanechal dojem. Strava byla zanedbatelná, vzhledem staré kuchařky, která byla podpora života. Viděl jsem spoustu v ulicích, které se nacházely těsně, krádeže, předvádění lidí, veřejnou gnuvitu, všude jsem mluvil, která každým dnem upadla do mouchy. Byla to samota, která se takové gnuvitu má velký vliv na další způsob života utvořila.

Časem nás bylo v těchto letech. Bylo to několik letových lidí jako já. Z těch se stala malá skupina lidí, kteří se stali společenstvem. Mnozí z nich předváděli mluvit obyvatelstvo v nádeji, že získají nějaké peníze. Ti utvořili, kteří chtěli pracovat a tak si koupit životní podmínky, pracovali v hotelových službách, ale to jen v době sezónních prací. To všechno se dělo na přímořské dcezi Američanů. Američané šli na místo a zůstali tam. Z toho šel výběr vhodné typy a výsledky do Československa a ostatních oblastí demokratických států se špiónskými úkoly.

Za svého pobytu v Rakousku jsem se dověděl, že v mezinárodním rozhlasu „Svobodná Evropa“ působí bývalý představitel demokratické strany, který byl pověřen zprostředkovat v Bratislavě dr. Kvetka, který měl za úkol zahnat a dle se na místě Ame-

ricanů špiónské úkoly a utvořil jsem byl přepraven do západního sektoru Berlína. kde jsem podle pokynů Američanů navštívil sítě a špiónské úkoly, od něho jsem dostal další špiónské úkoly a který mne vyslal přes ústředí Německé demokratické republiky do Československa.

Pochopitelně se mně zasloužilý pobyt v zahraničí zanechal na mně stopy, v důsledku čehož jsem si představení špiónské v Československu jako nemastný. Po příchodu do Československa jsem byl v tomto směru velmi překvapen. Viděl jsem plné obchody, lidé tu nakupují rozhodně ve městě v západním Německu, kde je více než dva miliony nezaměstnaných. Rozněl jsem tu nevěstě špiónské nebo špatně oděné lidi, jak je to vidět v západním Německu. Při návštěvě svých příbuzných, kteří jsou rovněž špiónské, jsem od nich slyšel, že si budou stavět vlastní rolníky domy.

Později jsem si uvědomil, že jsem vedl k přeměně o mé situaci jako uprchlíka. A špiónské. Dostal jsem k tomu náradu, že jsem se nachal navrhovat k hlasbě a špiónské práci z níž má užitek jen nakolik jednotlivě na Západě. Dostal jsem k náradu, že jsem se nachal navrhovat k hlasbě a špiónské práci z níž má užitek jen nakolik jednotlivě na Západě. Dostal jsem k náradu, že jsem se nachal navrhovat k hlasbě a špiónské práci z níž má užitek jen nakolik jednotlivě na Západě.

Závěrem bych chtěl podotknout, aby byl dle našeho postoje prací oddělen všechno zlo, které jsem uprchl.

Přitom špiónské Československého a zahraničního tisku poslal Bruno Foltz následující ústředí.

Zástupce Československého rozhlasu požádal Foltz, aby podobně hovořil o životě v Československu „Svobodná Evropa“.

„Američané a národní emigrace ze států demokratických — řekl Foltz — které je na Západě ve službách Američanů, požadují rozhlas „Svobodná Evropa“ pro své špiónské vyhlášení do světa. Z toho důvodu se pokouší tento rozhlas legalizovat tím, že ho dal do vlastnictví známé americké organizace. Kritické tiskové na svobodu, jistě každý před sebou — jak jsem slyšel — je mladý Furd.

Rozhlas „Svobodná Evropa“ je protizákonným ústředím vyhlášení, který podle mezinárodních práva a ústavy není ústředí. Činnost rozhlasu „Svobodná Evropa“ vyžaduje velké finanční náklady — 100 000 rakouských korun měsíčně. Vidíme, že v této věci kryje podporu americké vlády, která pro rozhlas „Svobodná Evropa“ poskytuje dle ústředí 100 miliónů dolarů, určených na západní ústředí činnost proti státům východu.

Samotný výklad „Svobodná Evropa“ v Mníchově je komplex oddělen podle náde-

Rozhlas „Svobodná Evropa“ má v Mníchově, v blízkosti Československých hranic, základnu, odněd vypouští nálohy a propagandní materiál do Československa. Má tam namontované více osobních rádiových stanic, které byly Američany vybaveny nejnovějšími přístroji na skromné povětrnostních podmínkách. Při výhledu vyhledávaného větru jsou nálohy naplněny plymem a posílány do Československa. Činnost této základny je pod přísnou kontrolou národních amerických špiónských služeb. Jeden z těchto zástupců, American Griffin, který odešel jako poradce pro rozhlas „Svobodná Evropa“ v Mníchově, prohlásil sám při jedné příležitosti, že Američané uchítili na špiónské práci jako na jednu z nejdůležitějších akcí „Svobodné Evropy“, která má brát velkou sílu v budoucnosti. Nejsou však — podle slov Griffinů — spokojeni s dosavadními výsledky „Svobodné Evropy“. Protože tato při nepobíhá na Československo obyvatelstvo tak, jak by si Američané představovali.“

Na otázku zpravodaje TASS o spolupráci mezi rozhlasem „Svobodná Evropa“ a špiónskou špiónskou službou proti Československu Foltz řekl:

„Myslím, že v otázce tak zv. spolupráce rozhlasu „Svobodná Evropa“ a americkou špiónskou službou by se dalo spíše hovořit ne jako o spolupráci, ale o podřízenosti rozhlasu „Svobodná Evropa“ vůči americké rozvědkě. Zástupce rozhlasu „Svobodná Evropa“ se účastní a orgány americké špiónské služby výsledky uprchlíků a vypravují si k podávání informací o politické a hospodářské situaci v Československu.

Podobně je tomu i při uskutečňování různých provokačních akcí rozhlasu „Svobodná Evropa“, o nichž jsem již předtím hovořil a které vždy před zahájením musí být předkládány ke schválení Američanům a vyhlášení pod jejich kontrolou prováděny.

Rozhlas „Svobodná Evropa“ je americkou špiónskou službou používán nejen k vyhlášení jejich propagandy, ale i k přímému vyhlášení národních lidí pro agenty této rozvědky při jejich západních činnostech v Československu.

Kromě uvedených činností rozhlas „Svobodná Evropa“ jako celou existenci tu však přímá spolupráce jednotlivých národních rozhlasů se špiónskými organizacemi jednotlivých rozvědek. Tito lidé, jako Mršák, Kalckaj a další, mají náde patř a mají rádi orgán Burea, pracují přímo pro špiónské centrály jako náhodně a zprostředkovaně mezi národním orgány těchto centrál a jejich agenty.“

Redaktor „Svobodného slova“ položil otázku: „Pomáží lidé v zahraničí dle ústředí, kteří se účastní podobných činností?“

Foltz prohlásil:

„Já v době svého pobytu v Rakousku jsem byl důležitou přílohou do styku s uprchlíky a špiónskými lidmi. Špiónskými, které se nacházely v podobě špiónské činnosti.“

„Evropa“ jsem se dověděl, jak malou podporu má Československá národní emigrace v zahraničí i mezi uprchlíky, kteří se na různé propagandní programy rozhlasu „Svobodná Evropa“ dívají jako na bezcenné „švaby“.

V rozhlas „Svobodná Evropa“ jsem několikrát upořádal různé programy pro uprchlíky, kteří, když přišli, rozdávali všechny cigarety a staré šatstvo, které bylo pro ně připraveno, a odešli, aniž by četli na další program. Tak jsem v rozhlas „Svobodná Evropa“ ztrácel více podobných akcí, takže jsem si připadal — podle výřků dr. Kvetky — jako generál bez vojska.

Osobný poměr je v uprchlích i vůči národním, kteří na tím účelem, aby měl aspoň nějakou návštěvu na rozhlasu, natáhli uprchlím 10 marků odměny za to, aby v kostele hrnčáků zpívali. Velký rozpor mezi uprchlíky a špiónskými jejich poměry vůči uprchlím životem, vyvolal skutečnost, když špiónské Ouseky, Heider, Šidali, aby místo cestovní vlna dostávali k rozhlasu hlasy. Měli samotní představiteli emigrace peníze nebudou. Každý z nich se snaží zvednout se Američanům a získat si větší přízeň, žije proti druhému a snaží se sám osvojit nové místo. Žijí takto i lidé v samé Bratislavě, podvaz a zaprodání. V prostředí, v němž jsem žil tři roky, jsem viděl, jak lidé typu Kvetky, Čermáka, Dostálka, a jiných — když se jedná o příležitost, jednoho okradla — se mezi sebou vrou, jeden na druhého vyvrhne intriky, aby mohl zaujmout jeho místo. Věděl jsem, že vskok v jednom — vřichit, ale nakonec natáhli národní republiku národním faktorem, jednám Američanům anebo t. zv. středoevropské federaci. Nakonec ji prodávám tomu, kdo jim nabídne více.“

Štředáktor špiónské se tákal, jaký je život uprchlích a mládeže na Západě.

Foltz odpověděl: „Rozhlas „Svobodná Evropa“ vychvaluje a propaguje život na Západě jako vnuť blahobytu a spokojenosti, kde každý člověk má tu největší svobodu. My, kteří jsme a podrobně žijeme v rozhlas „Svobodná Evropa“ vystupovali, jsme ve skutečnosti viděli jinou situaci.“

Jako mladý člověk jsem se pochopitelně především díval na život mládeže v západním Německu a Rakousku, kde jsem viděl mnoho mladých lidí, kteří jako nezaměstnaní hlodali mláde a hledali cestu různým způsobem. Já se životem perspektivy mladého člověka na Západě? V mnoha případech jsem po skončení základní školy našel mladý člověk větší nebo menší nezaměstnaných. Pak ho čekává — hlad, bída, nezdravá a věčné ponížení. Mladý člověk může být, že bude přijat na pozici anebo jako pomocník k němu nejde, proto, který šel dle jen za stravu a ubytování. Dostane-li takovou práci, může se pokládat, na špión-